

De (on)bekende componist.

Een ontdekkingsreis door de wereld van de klassieke- en moderne muziek.

Colofon:

De (on)bekende componist.

Een ontdekkingsreis door de wereld van de klassieke- en moderne muziek.

© Harry van Liebergen.

Omslagontwerp: *Peer Dobbelsteen.* 's-Hertogenbosch.
Afbeeldingen: Internet en literatuur.
Afbeelding omslag: *Franz Peter Schubert.* Componist.
Uitgegeven: In eigen beheer.
Druk: Brave New Books-Singel Uitgevers.
Eerste druk: 's-Hertogenbosch. Voorjaar 2020.
Tweede druk: 's-Hertogenbosch. Najaar 2024.
H. van Liebergen:

ISBN 978 94 6418 3146
NUR 665

Uitgegeven in eigen beheer

Franz Peter Schubert. Componist

Harry van Liebergen

De (on)bekende componist

Een ontdekkingsreis door de wereld van de klassieke- en moderne muziek.

's-Hertogenbosch, Najaar 2024.

Voor:

Rinie

De auteur heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoud.	blz.
Inleiding	6
Stromingen en stijlen binnen de klassieke muziek	9
Compositie	13
De Dirigent	18
Naamgeving compositie	19
Januari	22
Februari	53
Maart	82
April	113
Mei	143
Juni	174
Juli	204
Augustus	235
September	266
Oktober	296
November	327
December	357
De onvoltooide compositie	388
De (on)bekende componist of compositie	389
Toegift	391
Nawoord	392
Verantwoording	393
Register: <i>Muziekstuk van de dag</i>	394
Personenindex.	407
De Muziekles. <i>Johannes Vermeer</i>	448
Trösterin Musik. <i>Anton Bruckner</i>	448

Inleiding.

Met de komst van internet – in *Nederland* sinds 1982 - computer, tablet en de vele muzikale streamingdiensten, is het tegenwoordig gemakkelijk, dagelijks informatie over (klassieke) muziek op te zoeken en te beluisteren. In dit boek is veel van die kennis, in de vorm van een dagelijkse kalender, bijeengebracht. En dat *driehonderdzesenzestig* dagen lang, want het *schrikkeljaar* wordt meegenomen. Voor degene die nog niet bekend is met die muziek, dé kans om met de vele stromingen die de klassieke muziek rijk is, kennis te maken. Voor de al met klassieke muziek vertrouwde lezer de mogelijkheid de reeds aanwezige informatie aan te vullen. De opbouw van de dagen in dit boek is steeds dezelfde.

Welke componisten of uitvoerenden zijn er op deze dag geboren of overleden? Gevolgd door het *Muziekstuk van de Dag*, aangevuld met een korte beschrijving van het werk of maker. Het zal duidelijk zijn dat het overzicht niet volledig is en dat vele toondichters niet worden vermeld. Bij het onderdeel *Gebeurtenis*, wordt de première of voorval uit het leven van een toondichter of muziekgeschiedenis vermeld.

Hierbij valt op dat bepaalde data geliefd zijn om een werk ten doop te houden. *Één januari* en *zesentwintig december* zijn van die momenten waarop een compositie voor het eerst werd uitgevoerd. Zoals het *Amerikaanse Strijkkwartet nr. 12 in F-majeur Op. 96* van *Antonin Dvorack* op *één januari 1893* in *Boston* en première van de opera *Norma* van *Vincenzo Bellini* te *Milaan op 31 december 1831*. Het kwartet van *Dvorack* dat destijds - nu onbestaanbaar - het '*Negerkwartet*' werd genoemd.... Van oudere componisten zoals *Purcell*, *Monteverdi*, *Mozart* en *Bach* is niet altijd bekend wanneer hun werken in première gingen. Maar dat het werk waarschijnlijk rond die datum werd gecomponeerd of voor het eerst werd uitgevoerd. Bij *Franz Schubert* was dat bijvoorbeeld tijdens een *Schubertiade*. *Mozart* hield bij, wanneer hij een compositie had afgerond. Weer anderen noteerden soms wanneer ze aan een werk begonnen. Die gegevens stonden vaak op de compositie vermeld. Maar van veel stukken blijft ongewis, wanneer de eerste uitvoering of première was. Vaak met de componist als dirigent of solist. Daarnaast kunnen allerlei andere wetenswaardigheden bij de *Gebeurtenis* worden vermeld. Zoals het bezoek van *Gustav Mahler* aan psychiater *Sigmund Freud* in *Leiden* op *zesentwintig augustus 1910*. Het ontvangen van de *Heilige Olie* op *eenentwintig september 1765* door *Nannerl Mozart*, toen die in *Den Haag* dreigde te bezwijken aan tyfus. Het omslaan van de koets tussen *Den Haag* en *Haarlem* op *eenentwintig augustus 1750* met daarin *Georg Friedrich Händel*, die daarbij (licht) gewond raakte.

Zo viel *Franz Liszt* op twee juli 1881 van de trap en was daardoor enige maanden uitgeschakeld. En wist U dat de filosoof *Fr. Nietzsche* (1844-1900) componeerde? (Zie: blz. 259 en 310). Uit de hoeveelheid componisten die in al die eeuwen actief zijn geweest, is een willekeurige, subjectieve keuze gemaakt. Hieruit blijkt dat enorm veel mannen én vrouwen vanaf ongeveer de elfde eeuw - met *Hildegard von Bingen* als een van de eerste toondichters - zich met componeren hebben beziggehouden. Een kunstvorm die tot op de dag van vandaag in allerlei variaties en stromingen kan worden beoefend. De *Stichting Gaudeamus* (1945) bevordert het schrijven van eigentijdse klassieke- of moderne muziek en reikt jaarlijks een *Award* uit. Nederlandse winnaars uit het verleden waren o.a. *Louis Andriessen*, *Otto Ketting*, *Peter Schat* en *Aart Strootman*. In 2024 won de Nederlandse componist én kunstschilder *Thomas van Dun* (1995) in *Vilnius* (Lit.) de eerste prijs tijdens het *International Rostrum of Composers* met zijn werk *Rocailles de l'apres-vie*. De keuze voor *Het Muziekstuk van de dag* is vaak subjectief. Het zijn geen diepgravende levensbeschrijvingen of beschouwingen over muziek. Het is meer snuffelen aan én een (v)luchtige kennismaking met..... Excuses aan álle níet genoemde toondichters.

Opmerkelijk bij het doornemen van al die biografieën is, dat veel klankdichters uit een muzikaal gezin komen, waarin een- of beide ouders muzikaal actief waren. Een groot aantal componisten gaf al op zeer jeugdige leeftijd blijk, over een goed ontwikkeld muzikaal talent te beschikken.

Partituur Eroica van Ludwig van Beethoven. Met beschadiging. (Zie: blz. 160).

Dat lieten ze zien door op zeer jonge leeftijd te gaan componeren, als uitvoerend muzikant te soleren of toegelaten te worden aan een conservatorium. Er waren nogal wat wonderkinderen onder componisten, die daarbij soms op schaamteloze wijze door hun ouders werden geëxploiteerd door ze, maandenlange concertreizen door *Europa* te laten maken. Zoals vader *Leopold Mozart* met de jonge *Wolfgang* (1756-1791) en zijn zusje *Maria Anna Nannerl* (1751-1829) tussen 1763 en 1766. Een ander detail is het feit, dat veel toondichters vroegtijdig overleden, zoals *Giovanni B. Pergolesi* (26), *Henry Purcell* (36), *Wolfgang A. Mozart* (35), *Franz Schubert* (31), *Felix Mendelssohn-Bartholdy* (38), *Ludwig van Beethoven* (56) en *George Bizet* (36). Daarnaast waren er componisten die zich eerst helemaal niet met muziek bezighielden, maar hun vak als arts, architect, ingenieur, metselaar of advocaat uitoefenden. Uiteindelijk volgden ze hun hart en werden het recept, ontwerp, berekening, metselwerk of pleidooi langzaam maar zeker vervangen door een partituur, met daarop schitterende en/of ontroerende muziek. Extra aandacht wordt geschonken aan vaderlandse componisten, die door de Naziterreur omkwamen

in de diverse concentratiekampen, waaronder: *Leo Smit (1900-1943)*, *Dick Kattenburg (1919-1944)* en *Mischa Hillesum (1920-1944)*. Zie o.a. 30/4 en 11/11. Bijna alle vermelde werken in dit boek, zijn via internet, streamingsdiensten en bij de huidige generatie via de eigen website/homepage te beluisteren en/of te bekijken. Niet altijd zal de componistenbeschrijving exact vallen op de geboorte- of overlijdensdatum. De doopdatum kan als geboortedatum worden weergegeven. Die vond meestal één of twee dagen later plaats en werd dan schriftelijk vastgelegd. Zoals bij *Wolfgang Amadeus Mozart op zevenentwintig en achtentwintig januari*. Door al die korte biografieën, is het boek ook een bron van informatie over klassieke muziek en de makers.

Daarbij wordt soms een (triviaal) kijkje gegund in de ziel van menig toondichter. Wanneer de lezer een werk wil beluisteren en/of bekijken, tikt deze de titel van het werk en/of de naam van de componist in op de computer. Soms met de toevoeging *YouTube*. Meerdere opties - en daarmee vergelijkingen - zijn dan mogelijk

Franz Liszt.

Op sommige dagen staat - niet altijd even overzichtelijk - uitvoeriger informatie over een componist vermeld. Terwijl op weer andere dagen, met maar één- of anderhalf armetierig regeltje, een collega wordt besproken. Waardoor een groot aantal toondichters, ernstig tékort wordt gedaan. Excuses daarvoor. Voor de lezer uitnodiging, via internet verder op zoek te gaan naar (nog) meer informatie over de maker en/of compositie. Het is niet de meest elegante manier om naar klassieke muziek te (leren) luisteren, maar wel een, waarbij men de mogelijkheid heeft met veel- en geheel nieuwe muziek en toondichters bekend te geraken. Iemand merkte ooit op: *'Iedereen houdt van klassieke muziek, maar (nog) niet iedereen is zich daar al van bewust...!'*

Welkom op deze boeiende reis door de wereld van de klassieke- én moderne muziek, waarin veel hedendaagse - ook Nederlandse - componisten worden vermeld. De eerste vier hoofdstukken van dit boek vormen een zéér beperkte inleiding op de muzikleer, waarin een aantal begrippen uit de wereld van de (hedendaagse) klassieke muziek nader worden geduid. Deze zullen de leesbaarheid van het boek zeker ten goede komen. Zonder internet was dit (interactieve) boek niet mogelijk geweest. Ondanks alle tekortkomingen: veel dagelijks lees-, kijk- en vooral luisterplezier toegewenst. Leestip: elke dag één bladzijde!

Harry van Liebergen.

's-Hertogenbosch, voorjaar 2024.

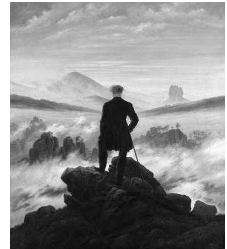

Stromingen en stijlen binnen de klassieke muziek.

In dit boek wordt bij de dagelijkse, summiere beschrijving van componistenlevens en composities regelmatig vermeld, dat de toondichter en zijn product, duidelijke representanten zijn uit de *Barok* of *Renaissance* en dat hij/zij een aanhanger was van een bepaalde stroming binnen die muzikale periode. Bijvoorbeeld de *Eerste Weense School*, waartoe een aantal componisten uit het *Classicisme* gerekend worden, waaronder *Mozart*, *Haydn* en *Beethoven*. In de beschrijvingen van klassieke muziek en andere kunstuitingen, worden dus een aantal begrippen gebezigd, die betrekking hebben op plaats en tijd in de geschiedenis en die hieronder kort zullen worden toegelicht. Soms gaan die twee samen en worden stijlkenmerken gekoppeld aan een fase in de tijd. Die grove- en globale tijdsindeling, zou er dan als volgt uit kunnen zien:

<i>Oudheid:</i>	Periode tot 500 n. Chr. Geen notenschrift.
<i>Vroege Middeleeuwen:</i>	Periode 500 tot 1000. Beperkt notenschrift.
<i>Middeleeuwen:</i>	Periode 1000 tot 1450. Beperkt notenschrift.
<i>Renaissance:</i>	Periode 1450 tot 1600. Notenschrift.
<i>Barok:</i>	Periode 1600 tot 1750.
<i>Classicisme:</i>	Periode 1750 tot 1820.
<i>Romantiek:</i>	Periode 1820 tot 1910.
<i>Twintigste eeuw:</i>	Periode 1910 tot 2000.
<i>Eigentijdse muziek:</i>	Periode vanaf 2000 tot heden.

Componisten hebben vaak een eigen stijl van componeren, die past bij een bepaalde periode en waaraan (bijna) iedereen zich houdt. Soms werd achteraf pas duidelijk, dat een bepaalde manier van schrijven een bepaalde richting vertegenwoordigde, waarbij zich meerdere toondichters aansloten. Daarom is het maken van een eenduidig overzicht van diverse stromingen binnen de wereld van de klassieke muziek, moeilijk.

Romantiek: Caspar David Friedrich.

Vaak zal men in de wijze van componeren, kenmerken aantreffen van de leermeester(s) of een mengeling van stijlen, uitmondend in een eigen, herkenbaar muzikaal idioom. Met als gevolg, dat we soms na twee of drie maten al horen, dat een bepaald stuk muziek afkomstig is van die of die componist of typerend is voor een bepaalde (stijl)periode. Hierbij een poging, een korte, onvolledige, karakteristiek te geven van de meest gehanteerde indeling binnen de klassieke muziek zoals hierboven weergegeven.

Oudheid tot 500 n.Chr.

De oudste- of eerste bekende componiste, zou de Soemerische prinses *Enheduanna* zijn. Ze leefde rond 2250 v. Chr. in de stad *Ur*. Schreef rituele hymnen. Muziek in de oudheid bestaat uit één toonladder met een beperkt aantal tonen en weinig dynamiek. Veelal eenstemmig. De begeleiding vindt plaats door een fluit of eenvoudig snaarinstrument. Noten worden nog weinig vastgelegd. Er zijn wel muziekinstrumenten bekend. Koning *David* bespeelde de lier. Uit *Nederland* kennen we de *Fluit van Kimsword* uit 300 v. Chr. Gemaakt uit een schapenbot.

De fluit van Kimsword.

Vroege Middeleeuwen van 500 tot 1000.

In deze periode is de muziek vaak geschreven door naamloze componisten (*Nomen Nescio = NN*) en de toon is nog steeds eenstemmig of *unosoon*. In de zesde eeuw ontstaan de eerste vastgelegde noten (*neumen*) op schrift bij o.a. het *Gregoriaans*. Overdracht nog vaak mondeling.

Middeleeuwen van 1000 tot 1450.

Hier ontstaat de meerstemmigheid of *polyfonie*, en wordt het muziekschrift verder ontwikkeld, waardoor meer mogelijkheden ontstaan. Ook komen er nu meer en betere instrumenten. Namen van componisten zijn er nog bijna niet, maar de Duitse non *Hildegard von Bingen* (1098-1179) is een van de eersten.

Renaissance van 1450 tot 1600.

Nu wordt het notenschrift verder uitgebreid en er komen meer instrumenten. Naast religieuze liederen, ontstaan ook meer profane- of wereldse werken. De eerste componisten van naam verschijnen ten tonele. Hieronder *Dufay*, *Ockeghem*, *Mouton*, *Byrd*, *Dowland*, *Orlando di Lasso* en *Josquin des Prez*. In *Nederland*: *Jan Pieterszoon Sweelinck*. Vocale muziek voert de boventoon.

Barok van 1600 tot 1750.

Vanaf nu wordt de muziek levendiger door de uitvinding van een groot aantal nieuwe instrumenten, waaronder strijk- en blaasinstrumenten. Deze laatste hebben echter nog geen kleppen. Alle tijdgenoten van *Bach* waaronder *Dietrich Buxtehude* en *Heinrich Schütz* worden gerekend tot deze periode.

Opvallend aan de term 'Barok' in de muziek is, dat de naamgeving voor die stijlperiode pas voor het eerst in 1855 werd gebruikt door de Engelse muziekhistoricus *Jakob Burckhardt*. In de Barokperiode bloeide de muziekcultuur enorm en heeft daardoor veel componisten opgeleverd. Hiertoe behoren o.a. *Monteverdi, Lully, Purcell, Pachelbel, Corelli, Telemann* en *Vivaldi*.

Jakob Burckhardt.

In *Nederland: Buns* en *Cornet*. Tijdens de *Barok* neemt het instrumentele aspect het geleidelijk over van de vocale muziek uit de *Renaissance*. Muziek uit *Barok* en *Renaissance* worden samen ook wel 'Oude muziek' genoemd.

Classicisme van 1750 tot 1820.

Dit is eigenlijk de belangrijkste periode in de ontwikkeling van de klassieke muziek, die aan deze periode ook haar naam ontleent. Belangrijkste kenmerk van deze (korte) periode is de toevoeging van de dynamische muziektekens in de partituur en het ontwikkelen van nóg betere instrumenten waaronder de piano. Er ontstaan nieuwe muziekvormen zoals de sonate, trio, symfonie, het strijkkwartet en het symfonieorkest komen op en o.a. het *Concerto grosso* - afkomstig uit de barok - verdwijnt. Hier gloriëren *Mozart, Haydn, Beethoven, Schubert* en tijdgenoten. Componisten die we tot de zogenaamde *Eerste Weense School* rekenen. De eerste solisten verschijnen nu ten tonele.

Romantiek van 1820 tot 1910.

In deze periode ontstaan steeds grotere, complexere en langere composities. Ook het aantal instrumenten wordt weer uitgebreid. De muziek kan allerlei thema's omvatten en draait om beleving. Voor het eerst zijn de componisten niet meer in dienst van een vorst of bisschop, maar zijn zelfstandige ondernemers (*zzp'ers*) die hun muziek moeten zien te verkopen...

Er worden conservatoria opgericht en men studeert niet meer enkel aan een kerk- of kloosterschool. De muziek wordt steeds complexer en kan niet meer altijd door 'gewone' muzikanten worden gespeeld. Nu zien we meer virtuozen opkomen, waaronder *Rudolphe Kreutzer* (*van de Kreutzer-sonate*) en violist *Joseph Joachim*, die door heel *Europa* reizen om er op te treden.

Rudolphe Kreutzer.

Belangrijke toondichters uit die periode zijn: *Felix en Fanny Mendelssohn-Bartholdy, Robert Schumann, Johannes Brahms*, de Italiaanse en Franse operacomponisten en niet te vergeten de toondichters uit *Rusland* waaronder *Moessorgski, Rimski-Korsakov* en *Tsjajkovski*. Tot de laatromantiek behoren o.a. *Wagner, Bruckner, Strauss, Saint-Saëns* en *Sibelius*. Nederlandse componisten uit die periode zijn *Verhulst, Wilms, Röntgen* en *Brandts Buys*.

Twintigste eeuw van 1910 tot 2000.

Nu wordt de muziek nog complexer. Er ontstaan in die periode meer stromingen en experimenten met muziek. Een voorbeeld hiervan is de *twalftoonsmuziek* van de componisten van de *Tweede Weense School* waartoe *Alban Berg, Anton Webern, Arnold Schönberg* en hun volgelingen behoorden.

Een ander voorbeeld is het *Serialisme*, een stroming die (gelukkig) weer is verlaten en waarbij o.a. werd gewerkt en geëxperimenteerd met elektronische muziek. Exponenten van deze stroming waren *Boulez, Stockhausen, en Ligeti* en in *Nederland* o.a. *Diepenbrock, Nieuwkerk, Manneke* en *Kox*.

Karlheinz Stockhausen.

Eenentwintigste eeuw van 2000 tot nu.

Nu worden de experimenten voortgezet en keert men regelmatig terug naar- of vermengd die met eerdere vormen of stijlen: *eclectisch*. Maar er gebeurt- en verandert mede onder invloed van de computer en elektronica zó veel, dat het in dit korte bestek niet mogelijk is, alle vernieuwingen te benoemen. Nog steeds worden symfonieën, soloconcerten, strijkkwartetten en opera's gecomponeerd, maar dan in een hedendaagse stijl of modern jasje, zoals het op *vijf december 2020* in première gegane werk *May*, van de Nederlandse componist *Louis Andriessen (1939-2021)* waarin het gedicht *Mei* van *Herman Gorter* centraal staat. De vraag die vervolgens opkomt: '*Is dat nog 'klassieke' muziek?*' We denken bij klassiek eerder aan *Mozart, Beethoven, Schubert, Strauss of Wagner*. De muziek van de twintigste eeuw: serieuze, avant-garde, ernstige of moderne, hedendaags klassiek? Moeilijk! Enkele namen van componisten uit deze laatste periode: *Visman, Hawar Tawfiq, Kortekaas, Lemereis, Neuwirth, Neutkens, Jeths, Strootman* en *Van der Aa*. Kortom: de klassieke muziek is dan wel oud, maar beslist niet saai, zwaar, moeilijk of statisch. Nee, klassieke muziek leeft, bruist en is dynamisch. Dagelijks worden er dus nog schitterende werken aan toegevoegd. Leve de klassieke muziek! Vrij naar *Orpheus en Eurydice Act III* van *Christoph Willibald von Gluck (1714-1787)*: '*What is life to me without.... Music!*

Compositie.

In het vorige hoofdstuk werd een globale indeling gemaakt in stromingen en perioden waarin (klassieke) muziek werd geschreven of gecomponeerd. In dit boek wordt regelmatig gesproken over opera's, symfonieën of sonates. Wanneer een toondichter zijn product heeft afgerond en het werk klaar is om uitgevoerd te worden, spreekt men van een compositie. Om een idee te krijgen wat met die werken wordt bedoeld, hierbij in het kort een onvolledige (!) opsomming en beschrijving van diverse- en meest bekende mogelijkheden, waarin een compositie kan worden gepresenteerd. Daarbij een onderscheid makend tussen instrumentale- en vocale werken.

Symfonie.

De Symfonie is wel een van de bekendste vormen waarin een instrumentale compositie kan worden gegoten. De eerste symfonieën zijn ontstaan in de overgang van barok naar classicisme, met het hoogtepunt in die laatste periode, waarna deze vorm nooit meer is verdwenen en er dus nog steeds symfonieën worden gecomponeerd.

Concertgebouw Amsterdam.

Joseph Haydn wordt wel gezien als de 'uitvinder' of 'vader' van het strijkkwartet en de symfonie. *Haydn* schreef honderdvier symfonieën. In de wereld van de symfonieën, is het getal *negen* heilig. Dat komt omdat de grootste symfonicus: *Ludwig van Beethoven* er negen componeerde, en andere toondichters niet over dat getal heen durfden. Het zogenaamde *Negende symfonie syndroom*. Meerdere componisten zijn dan ook niet verder gegaan dan dát getal, waaronder *Bruckner*, *Schubert*, *Spohr*, *Mahler* etc. In een symfonie wordt door meerdere instrumenten in meerdere (tempo)delen een compositie uitgevoerd, waarbij meestal geen enkel instrument solo speelt. Wanneer dat wél het geval is, spreekt men van een concert voor piano of viool. Soms komt er in een symfonie ook een stempartij of koorwerk voor, zoals bij de *Negende van Beethoven* met zijn beroemde slotkoor of zoals in de *Tweede- en Achtste symfonie* van *Gustav Mahler*. Het zal duidelijk zijn, dat een *Symfonie* bij voorkeur gespeeld wordt door een groot orkest. Sommige toondichters stellen hoge eisen aan zo'n uitvoering, waardoor het werk praktisch onuitvoerbaar wordt. De *Tiende (onvoltooide) Symfonie* van *Mahler* is daarvan een fraai voorbeeld. Het Haagse Residentieorkest geeft elk jaar een aankomend componist opdracht, 'n *Symfonie* van één minuut te schrijven. De *One minute Symphony*. Voorbeeld: *Karmit Fadael (1996)* in 2019 en *Hidde Kramer* in 2021. Wordt ook jaarlijks uitgevoerd.

Symfonisch gedicht.

In dit werk beschrijft de componist een bepaald thema. Dat kan een muzikale beschrijving zijn van een landschap, schilderij of verhaal. Om het onderscheid te maken met een symfonie die uit meerdere delen bestaat, bevat een symfonisch gedicht meestal maar één deel. Veel componisten hebben symfonische gedichten geschreven, waaronder: *De Nacht op de kale berg* van *Moessorgski*, *De danse macabre* van *Saint-Saëns*, het bekende *Also sprach Zarathustra* van *Richard Strauss* en de *Erben cyclus* van *Antonin Dvorák*.

De Rapsodie.

Een compositie die lijkt op het *Symfonisch gedicht* is de *Rapsodie*. Veel rapsodieën zijn geïnspireerd op volksmelodieën en bij uitstek geschikt om nationale sentimenten te verwoorden. Diverse componisten hebben het genre gebruikt en bekende voorbeelden zijn de *Roemeense rapsodieën* van *Enescu*, de *Hongaarse* van *Liszt*, de *Norfolk Rapsodie* van *Vaughan Williams*, de *Schotse* van *Bruch* en *De Piet Hein rapsodie* van *Peter van Anrooy*. Een bijzondere variant is de *Bohemian Rapsodie* van *Freddy Mercury*, al jaren de *Top 2000* aanvoerend.

De Suite.

De Suite is een compositie gebaseerd op een samenvoeging van diverse dansen. Ontstaan tijdens de *Barok*. *De Suite* kan bestaan uit meerdere delen waaronder een *Ouverture*, *Allemande*, *Courante*, *Sarabande* en/of *Gigue*. Verschil is er nog tussen een *Suite* uit de vroege- of late *Barok*. Bekend is de suite *Air in G* van *Johann Sebastian Bach* en *Le tombeau de Couperin* van *Maurice Ravel*.

Na het overlijden van *Johann Sebastian Bach* verdween de *Suite* als dans en daarmee ook de compositie grotendeels. De suites die na die periode werden gecomponeerd zijn eigenlijk nagebootste suites.

Henry Purcell: een componist uit de *Barok*.

De Sonate en Etude.

De *Sonate* is ook afkomstig uit de *Barok*, en wordt gekenmerkt door een bepaald compositieschema. De grootste sonatecomponist is *Dominico Scarlatti*, die zijn composities vaak schreef als oefening voor de aankomend musicus. Zoals we de *etude* ook als oefenstuk voor diverse instrumenten kennen.

De *Sonate* is meestal opgebouwd uit drie- of vier delen, en kan geschreven zijn voor solo-instrument of klein orkest. In de loop van de eeuwen veranderde de structuur van de *Sonate*. Bijna alle componisten schreven *Sonates*. Bekende voorbeelden zijn de *Mondschein*- en de *Pathétique* van *Ludwig van Beethoven*.

Concert- of uitvoeringsvormen.

Hierboven werden verschillende compositievormen beschreven. Maar de uitvoering van een compositie kan op verschillende manieren plaatsvinden. Zo kennen we, om klein te beginnen, het solo-instrument. Het viool- piano- klarinet- of trompetconcert. Wordt wel/niet ondersteund door een orkest. Wanneer er een tweede persoon, met of zonder instrument bijkomt, spreken we van een duo, wat kan bestaan uit twee instrumenten of één instrument en zanger(es). En wanneer we dan nóg verder gaan, ontstaan vervolgens een trio, kwartet, septet, kwintet en uiteindelijk een symfonieorkest. Er ontstonden in de loop van de tijd vermaarde kwartetten, waaronder het in 1947 in *Wenen* opgerichte en uit joodse musici bestaande *Amadeuskwartet*, het in 1978 in *Seattle* opgerichte *Kronoskwartet*. Een Nederlands driemanschap is het uit 1995 daterende Amsterdamse *Storioni trio*. Bij solo-instrumenten zoals de piano, kan men nog onderscheid maken in een *nocturne*, *wals*, *etude*, *prelude* of *polonaise*. *Chopin* was hierin meester. Het zal duidelijk zijn dat het in dit korte bestek onmogelijk is, álle uitvoeringsvarianten te benoemen. Tot slot bestaat de mogelijkheid, meerdere instrumenten tegelijk te laten soleren, zoals dat gebeurt in de *Tripelconcerten* van *Ludwig van Beethoven*, *Maxim Shalygin* en *Sofia Goebaidoelina*, waarin de piano, cello, viool of of zoals bij *Goebaidoelina* de bayan (*accordeon*) een solopartij krijgen toebedeeld.

Opera.

Opera is de eerste *vocale* variant in dit compositie overzicht. In een opera worden twee kunstvormen samengebracht: *muziek* en *toneel*. Ze is ontstaan in *Florence* aan het einde van de zestiende eeuw en heeft zich ontwikkeld tot een van de meest uitgesproken én kleurrijke onderdelen van de klassieke muziek.

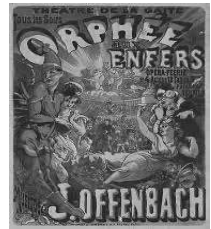

Operagebouwen behoren vaak tot de fraaiste bouwsels van een stad, en het genre is bijzonder populair. Het verhaal is meestal afkomstig uit de literatuur, gebeurtenis of bijbel. De muziek wordt gecomponeerd bij een tekst, *libretto* genoemd. Soms geschreven door speciale tekstschrijvers zoals *Lorenzo da Ponte* (1749-1838) die o.a. voor *Mozart* schreef.

Hugo von Hofmannsthal (1874-1924) leverde veel teksten voor de opera's van *Richard Strauss*. Sommige componisten - o.a. *Richard Wagner* - schreven de teksten bij hun opera's zelf. Veel componisten hebben opera's gecomponeerd, enkele zelfs tientallen, zoals *Donizetti*, *Bellini*, *Verdi* en *Puccini*. Weer anderen maar één, waaronder *Beethoven* met zijn *Fidelio*. Er waren er ook, die het genre totaal niet lag en er niet één schreven, waaronder *Chopin*. De eerste die een opera schreef was *Monteverdi* (1567-1643) met *Orpheus*. In de opera bestaan diverse genres, waarop nu niet in wordt gegaan. Het belangrijkste onderdeel van de opera is de *aria*. Veel opera's beginnen met een muzikaal voorproefje, waarin diverse melodieën die in de opera voorkomen, al hoorbaar zijn: de *ouverture*, die soms beroemder is dan de opera zelf, zoals bij *Die verkaufte Braut* van *Smetana*. Ook nu nog worden opera's gecomponeerd, vaak met een actueel thema zoals *Oorlog/Schoolgeweld*, *Vluchtelingen-of Milieuproblematiek*. Zie o.a. 16 maart, 10 en 21 mei, 5 en 16 juni en tot slot: 7 oktober.

Operette.

De operette wordt wel eens het minder serieuze broertje of zusje van de opera genoemd, omdat de onderwerpen vaak wat lichtvoetiger van aard zijn. Bestaat nog niet zo lang als de opera. Ontstond in de loop van de negentiende eeuw en bij toeval had een van de eerste operettes, hetzelfde onderwerp als de opera van *Claudio Monteverdi*: *Orphée aux Enfers* uit 1858 van *Jacques Offenbach* (1819-1880).

Affiche opera Orpheus aux Enfers van Offenbach.

Later werd de operette door *Franz von Suppé* naar *Oostenrijk* gehaald. Bekende operettecomponisten zijn *Franz Léhar*, *Paul Abraham* en *Robert Stolz*. In *Engeland*: *Gilbert* en *Sullivan* met o.a. de humoristische operette, *de Mikado*. *Nederland* heeft geen echte operettetraditie, maar in 2024 schreef de Bossche componist *Chiel Nugter* (1990) de operette: *Spirit of the Times*, over de complexe wereld van *A.I*. In *Nederland* bestaan wel diverse operetteverenigingen.

Oratorium.

Het oratorium is eigenlijk de voorloper van de opera. Meestal een compositie voor koor, orkest en solist, waarbij het onderwerp vaak van geestelijke aard is. Er is geen sprake van een decor of verkleedpartijen. Heeft het oratorium het lijdensverhaal van *Christus* als onderwerp, dan heet de compositie een *Passie* of *Passion*, zoals de *Matthäus- of Johannespassie* van *Johann Sebastian Bach*. Een oratorium kan avondvullend zijn.

Cantate.

Van een *Cantate* zou men kunnen zeggen dat het een verkorte vorm van het *Oratorium* is. Duurt over het algemeen niet zo lang. Hooguit twintig minuten. *Johann Sebastian Bach* heeft honderden cantates geschreven om uitgevoerd te worden tijdens allerlei gebeurtenissen. Vaak geestelijke thema's, maar soms ook wereldse, zoals de *Koffiecantate* of de cantate *Die Elenden sollen essen*.

Motet.

Het *motet* is eigenlijk de voorganger van de *cantate*. Het motet is een gezongen compositie, die vaak als koorwerk wordt uitgevoerd. De herkomst ligt ergens in de twaalfde eeuw. Maar ook later werden door *Bach* en andere toondichters nog wel *motetten* geschreven. Meestal geestelijk van aard.

Lied.

Tot slot aan de globale opsomming van composities: *het Lied*. Dit is wel de oudste manier om gevoelens te verklanken. Soms gezongen zonder begeleiding, vaak door de piano of ander instrument, maar het kan ook door een orkest, zoals bij *Die Vier Letzte Lieder* van *Richard Strauss*. Een meester in de liedcompositie.

Bijna elke componist heeft liederen geschreven, waaronder *Mozart*, *Beethoven* en *Schumann*. Er zijn toondichters die zich bijna alleen maar bezighielden met het schrijven van muziek bij gedichten of teksten. *Schubert* schreef meer dan vierhonderd liederen en bij *Henri Duparc (1848-1933)* en *Hugo Wolf (1860-1903)* bestaat hun oeuvre bijna grotendeels uit dit genre. *Gustav Mahler (1860-1911)* componeerde schitterende liederen waaronder de cycli *Kindertotenlieder*, *Lieder eines fahrenden Gesellen* en *Rückertlieder*. Van *Beethoven* kennen we o.a. *Lied aus der Ferne* en van *Brahms* beluisteren we tot slot het lied: *Lullaby*.

Onbesproken in dit hoofdstuk, maar een aparte bijdrage waard, zijn de vele schitterende religieuze werken waaronder *Missen*, *Te Deums*, *Requiem*s en *Stabat Maters*, die in het verleden zijn én nog steeds worden gecomponeerd. Er zijn meer dan achthonderd Requiemmissen en zeshonderd *Stabat Maters* bekend, en de grootste componisten hiervan zijn in willekeurige, subjectieve volgorde: *Pergolesi*, *Mozart*, *Verdi*, *Dvorack*, *Fauré* en *Verdi*. In dit boek komt het genre veelvuldig ter sprake. Jaarlijks vindt er in 's-Hertogenbosch rond één november - in opdracht van het *November Music Festival* - de (wereld)première van een *Requiem* plaats. Zie: blz. 327 e.v. In 2024: *Micha Hamel* en *Jonas Staal*.

De dirigent.

Wanneer we een van voornoemde composities ten gehore willen brengen, kunnen we bijna niet om de dirigent heen. In geen enkel ander muziekgenre is die functie zo nadrukkelijk aanwezig of onontbeerlijk als bij klassieke muziek. Het beroep van dirigent is oud. Bij de oude *Grieken* en *Romeinen* kende men al dirigenten. Vroeger enkel om het ritme aan te geven door met een stok op de grond te tikken. Later, toen de orkesten uitgebreider werden, kwam de baton of dirigeerstok in zwang en stond de dirigent op een verhoging (kathedor of bok).

Antonia Brico met baton.

Wanneer een componist een werk heeft voltooid, ligt er een partituur met daarop een compositie waarin de noten vastliggen. Maar staan er ook dynamische accenten als *forte*, *piano*, *pianissimo*, *presto*, *allegro*, *fermate*, en *(di)minuendo* vermeld. Er zijn toondichters die naast die gebruikelijk adviezen, nog eens extra richtlijnen boven een stuk of in de marge noteren.

Zo schreef *Anton Bruckner* bij het derde deel van zijn *Achtste symfonie: Adagio, feierlich langsam, aber nicht schleppend*. En om dát soort aanduidingen te interpreteren, heb je nu een dirigent nodig. De noten blijven bij elke dirigent hetzelfde, maar de wijze waarop die geïnterpreteerd en opmerkingen zoals van *Bruckner* vertaald dienen te worden, waardoor het werk gaat leven en bezield wordt, horen bij de rol van een dirigent. Daarom kan een compositie bij de ene dirigent totaal anders klinken, dan bij zijn of haar collega. Muziekkenners horen soms aan de uitvoering, welke maestro het werk dirigeert. *Maestro* is/was meer een (plechtige) aanspreektitel, ook voor componisten. Zo duurde de *Matthäuspassion* bij *Willem Mengelberg (1871-1951)* wel een half uur langer dan bij *Eduard van Beinum (1900-1959)*. Een dirigent kan dus wel degelijk een stempel drukken op een uitvoering. Fameuze vaderlandse dirigenten uit het verleden waren de twee eerdergenoemde maestro's en *Bernhard Haitink (1929-2021)*, *Jaap van Zweden (1960)* en *Ton Koopman (1944)* uit het heden. Uit het buitenland: *Herbert von Karajan (1908-1989)*, *Arturo Toscanini (1867-1957)* en hedendaagse maestro's: *Lorenzo Viotti (1990)* en *Mäkelä (1996)*. De laatste jaren betreden meer vrouwelijke dirigenten (*maestra*) de bok. De eerste bekenden waren: *Antonia Brico (1902-1982)* en *Frieda Belinfante (1904-1995)* uit *Nederland*. Nu kennen we *Barbara Hannigan (1971)*, *Joanna Mallwitz (1986)*, *Susanna Mälkki (1969)*, *Marin Alsop (1956)* en *Karina Canellakis (1981)*. Uit *Nederland*: *Corinna Niemeyer (1996)*. Sinds 2019 bestaat het *Internationaal dirigentenconcours* voor vrouwen: *La Maestra*. Zoek: *The Art of Conducting - Great Conductors of the Past*.

Naamgeving compositie.

Waar komt de titel van een compositie vandaan? Soms blijkt het om de naam van een persoon te gaan, zoals bij de *Goldbergvariaties* van *Johann Sebastian Bach* of de *Kreutzer-sonate* van *Beethoven*. Andere composities worden vernoemd naar een land of streek, zoals de *Schotse Fantasie* van *Max Bruch* en *De Hebriden* van *Felix Mendelssohn-Bartholdy*. Bij de balletten: *De os op het dak* van *Darius Milhaud* en *Het sluwe vosje* van *Janáček*, zijn het sprookjes. Maar een verhaal uit de *Bijbel*, *Mythologie*, een gedicht of werk van een schrijver, zoals *William Shakespeare* of *Goethe*, kan ook de inspiratiebron zijn.

De *Mondscheinsonate* van *Beethoven* heet zo, omdat de Duitse dichter en recensent *Ludwig Rellstab* (1799-1860) de muziek ooit beschreef als maanlicht over het nachtelijk meer van *Luzern*. Maar anders wordt het, wanneer een werk wordt aangekondigd als *Serenade voor Strijkers nr. 13 in G majeur KV 525* van *Wolfgang Amadeus Mozart*. We kennen deze compositie beter als: *Eine Kleine Nachtmusik KV 525*.

Ludwig Rellstab.

In dit boek komen regelmatig naamsaanduidingen voor, die nu summier zullen worden toegelicht. Het zal duidelijk zijn dat niet álle begrippen uit de muziekleer worden besproken, maar door het vernoemen van een aantal jargontermen, zal de leesbaarheid van dit boek zeker toenemen.

Catalogisering:

Na het overlijden van een aantal componisten bleek, dat zij er soms een slordige administratie op na hielden. Zo werd het moeilijk een duidelijk overzicht te krijgen van hun totale oeuvre. Dat leidde ertoe dat na hun dood musicologen kwamen, die hun werken alsnog gingen rubriceren en/of catalogiseren, door ze van een nummer of code te voorzien. Met name bij de werken van *Bach*, *Schubert*, *Mozart* en *Haydn* was dat noodzakelijk.

Die indeling bij *Mozart* werd gedaan door musicoloog *Ludwig von Köchel*. Daardoor zien we bij de benaming van een werk van *Mozart*, vaak een omschrijving staan zoals hierboven vermeld en kennen we zijn *Gran Partita* ook als: *KV361*.

Ludwig von Köchel.

Köchel Verzeichnis. KV.

Van de Oostenrijkse musicoloog *Dr. Ludwig Alois Ferdinand Ritter von Köchel* (1800-1877), kwam dus het idee, de werken van *Wolfgang Amadeus Mozart* (1756-1791), bijeen te brengen in één catalogus. Beginnend met zijn eerste bewaarde composities. In 1862 was *Köchel* klaar, en kon hij zijn *Chronologisch-thematische Verzeichniss sammtlicher Tonwerke Wolfgang Amadé Mozart's*, zoals hij de catalogus noemde en waarin elk werk een nummer kreeg, presenteren. Elke compositie wordt vergezeld door de letters *KV* (*Köchel Verzeichnis*) gevolgd door een nummer. *KV* is vaak al voldoende, om te weten dat *Mozart* de maker was. De eerste/oudste compositie van de vijfjarige *Mozart* was een *Menuet en trio voor piano* uit 1761, genummerd als *KV 1*. Zijn laatste: *Het Requiem* uit 1791, werd *KV 626*. *Mozart* was toen vijfendertig jaar oud.

Deutsch. (D).

Een rangschikking die enigszins lijkt op die van *Köchel*, is van de Oostenrijkse Kunst- en Literatuurhistoricus *Otto Erich Deutsch* (1883-1967). Deze ordende de werken van *Franz Schubert* (1797-1828). Hier ziet men de toevoeging *D* van *Deutsch*, gevolgd door een nummer. Zo zien we het lied *An die Musik*, terug als *D 547*.

Dr. Erich Deutsch.

Opus. (Op. of #).

Een andere mogelijkheid is de compositie een *Opus* (= *nummer*) te geven. Vaak door de componist zelf genoteerd, soms door musicologen. In de literatuur vaak weergegeven door een # teken. Dit systeem ontstond in het begin van de zeventiende eeuw. Zo staat de *Vijfde Symfonie* van *Beethoven* (1770-1827) genoteerd als *Op. 67* of als # 67. Dat het werk gecomponeerd werd in *C-mineur* laten we buiten beschouwing. Evenals andere termen rond toonsoort zoals *G-majeur*, *In D-Moll* of in *F*. Op dynamische begrippen als *forte*, *piano*, *pianissimo*, *allegro*, *fermate*, (*di*)*minuendo* en *sostenuto* etc. wordt nu niet verder ingegaan.

Hoboken Verzeichnis. (HoB. of H) en Bach Werke Verzeichnis (BWV).

Een vergelijkbare wijze van ordening zoals die van *Köchel* en *Deutsch*, is de nummering van de composities van *Joseph Haydn*, door de Nederlandse, uit *Rotterdam* afkomstige en in *Zürich* overleden musicoloog, *Van Hoboken* (1887-1983).

Dr. Anthony van Hoboken.

Hij maakt een onderscheid tussen diverse genres en gebruikt hiervoor Romeinse cijfers. De *I* staat voor zijn *Symfonieën* en wordt zijn *Veertigste Symfonie* vervolgens: *H 1.40*. De *Missen* van *Haydn* worden ondergebracht bij nummer *XXII* en wordt de *Nelsonmis* als *Hob. XXII:11* geregistreerd. De *Oratoria* vallen onder de *XXI* en vervolgens zien we *Hob. XXI:2* staan bij *Die Schöpfung*. *Hoboken* komt bij *Joseph Haydn (1732-1809)* tot een indeling in *XXXI*-categorieën.

De Händel Werke Verzeichnis. (HWV).

Om enig overzicht te krijgen over de enorme hoeveelheid werken die *Georg Friedrich Händel (1685-1759)* had nagelaten, zijn er van diens composities zelfs meerdere catalogi gemaakt. Maar de meest geraadpleegde is die van musicoloog *Dr. Friedrich Chrysander (1826-1901)*. Bestaande uit drieënnegentig delen. Zo staan de diverse onderdelen van *Georg Friedrich Händel's Watermusic* gerubriceerd als *HWV 348, 349 en 350* en zijn *Music for the Royal Fireworks* als *HWV 351*.

Dr. Friedrich Chrysander.

Bach Werke Verzeichnis. (BWV).

De Duitse musicoloog *Wolfgang Schmieder (1901-1990)* is een van de laatsten uit deze onvolledige opsomming van musicologen, die in dit geval, de werken van *Johann Sebastian Bach (1685-1750)* ordende. Zo staat de *Cantate Schweigt stille, plaudert nicht*, ook bekend als *Koffiecantate*, genoteerd als *BWV 211* en de *Matthäuspension* als *BWV 244*. Het omvangrijke werk van *Schmieder* werd (pas) in 1950 voltooid.

Dr. Wolfgang Schmieder.

Het voert echter té ver, om alle musicologen te vermelden, die werken van diverse componisten overzichtelijk hebben gemaakt en gecatalogiseerd. Maar vanaf nu zullen bepaalde afkortingen die bij composities staan vermeld, wellicht beter geduid kunnen worden. Nóg een paar voorbeelden tot slot: *WAB: Werkverzeichnis Anton Bruckner*, opgesteld door de Oostenrijkse *Renate Grasberger (1941)* en *RV: Ryom Verzeichnis*, een indeling die gemaakt werd voor de werken van *Vivaldi* door de Deense musicoloog *Peter Ryom (1937)*. *Beethoven* gaf zijn belangrijkste werken zélf een *Opus nr.* Alle overige werken werden later geregistreerd als *WoO: Werke ohne Opus* door de musicologen *Georg Kinsky (1882-1951)* en *Hans Halm (1898-1965)*. Voorbeeld: *Für Elise* werd: *WoO 59*.

Januari.

Éen januari.

Geboren: *Viktor Ullmann (1898)*. Tsjechisch componist.
Jo Sporck (1953). Nederlands componist.
Max Knigge (1984). Nederlands componist.

Overleden: *Johann Christian Bach (1782)*. Duits componist.

Gebeurtenis: 1828. Napels. Première *L'esule di Roma* van *Gaetano Donizetti*.
1848. Vilnius. Première opera *Halka* van *Stanislaw Moniuszko*.
1879. Leipzig. Première *Vioolconcert in D* van *Johannes Brahms*.
1894. Boston. Première *Strijkkwartet No. 12* van *A. Dvorack*.

Muziekstuk van de dag:

Music for the Royal Fireworks.

Componist: *Georg Friedrich Händel (1685-1759)*.

Zalig Nieuwjaar. We beginnen met (muzikaal) vuurwerk. Met de muziek van *Georg Friedrich Händel* een goede keus. Gecomponeerd n.a.v. het einde van de *Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748)* en de *Vrede van Aken*.

Georg Friedrich Händel.

Toen op 27 april 1749 de compositie in het *Green Park* in Londen in première ging, vatte het podium vlam en vluchtte het publiek. Beluister van *Händel* ook de aria *Ombra mai fu* uit de opera *Xerxes* en/of uit de *Messiah: Halleluia*.

Viktor Ullmann (1898-1944) die in 1944 in het concentratiekamp *Auschwitz* werd vermoord, wordt herdacht op zijn sterfdag *achttien oktober*. Beluister vandaag zijn opgewekte *Slavische Rhapsodie Op. 23*. Zie: *17/18 oktober* en *30 november*.

Jo Sporck heeft een heel eigen muzikaal idioom ontwikkeld. Hieruit zou U het werk *In Space I* kunnen opzoeken. Of beluister diens *Flor de Otono*.

Max Knigge, leerling van o.a. *Daan Manneke*, *Willem Jeths* en *Theo Loevendie*, beschikt inmiddels over een breed oeuvre, waaronder de kindopera: *Help Heksen Hexen*. Beluister *The Lighthouse* en voor koor: *In golvend verlangen*.

Johann Chr. Bach (1735-1782) was een zoon van *Johann Seb. Bach (1685-1750)*.

Vertrok naar Londen. Van *Johann Christian Bach* de *Symfonie in G-mol Op. 6?*

Strijkkwartet No. 12 – The American – van *A. Dvorack* werd wel zijn bekendste.

Twee januari.

Geboren: *Mili Balakirev (1837).* Russisch componist.
Michael Tippett (1905). Brits componist.
Eric Whitacre (1970). Amerikaans componist.

Overleden: *Errol Garner (1977).* Amerikaans jazz componist.

Gebeurtenis: *1772. Salzburg.* Première *Requiem* van *Michael Haydn*.
1835. Eerste nummer *Zeitschrift für Musik* van *R. Schumann*.
1843. Dresden. Première *Der Fliegende Holländer*. *R. Wagner*.
1888. Leipzig. *Tsjaikovski* dirigeert *Johannes Brahms* aanwezig.

Muziekstuk van de dag:

Berceuse.

Componist: *Mili Aleksejevitsj Balakirev (1837-1910).*

Zoals veel componisten bewerkte hij ook bestaande volksliedjes. De *Rapsodie* is een veel gebruikte mogelijkheid om volksmelodieën in te verwerken: *etnomusicologie*. Nog 'n voorbeeld zijn diens *Ouverture op drie Russische volksliedjes*.

Mili Balakirev.

Maar vandaag horen we een intieme *Berceuse* of *Slaapliedje*. *Balakirev* was destijds de initiatiefnemer van 'Het Machtige Hoopje'. Een groep van vijf componisten die wilde dat de Russische muziek puur bleef en gevrijwaard van buitenlandse invloeden. Het behoud van nationalistische muziek. *Borodin*, *Rimsky-Korsakov* en *Moessorgski* behoorden tot deze groep. *Tsjaikovski* heeft zich nooit aan willen sluiten, omdat hij het gezelschap té dominant vond en juist wél wilde leren van de grote meesters uit het westen.

Sir Michael Tippit (1905-1988) was een productief componist die o.a. bekend werd door zijn opera *The midsummer Marriage*. Verguisd, maar later populair.

Helaas geen ruimte voor *Eric Whitacre*. Maar bekijk en luister zijn imposante *Lux Aurumque, I thank You God for this amazing day* en *Sing gently*.

Garner (1921-1977) was autodidact op het gebied van componeren en vond het niet nodig noten vast te leggen. Begon op driejarige leeftijd met pianospelen en werd een virtuoos. Beluister zijn *'Night and Day'*. Uitstapje naar jazz! Maar was/is jazz niet de klassieke muziek van Amerika? Tijdens de uitvoering van *Haydn's Requiem*, zaten vader *Leopold-* en zoon *Wolfgang Mozart* in het orkest!

Drie januari.

- Geboren:** *Kevin Matthew Puts (1972).* Amerikaans componist.
- Overleden:** *Michelangelo Galilei (1631).* Italiaans componist.
Friedrich Witt (1836). Duits componist.
- Gebeurtenis:** *1843. Parijs.* Première opera *Don Pasquale* van *G. Donizetti.*
1904. Giacomo Puccini trouwt met *Elvira Bonturi.*
1941. Philadelphia. Première *Symfonische dansen.* *Rachmaninov.*

Muziekstuk van de dag:

Tocatta VIII voor luit.

Componist: *Michelangelo Galilei. (1575-1631).*

Deze componist en luitspeler leefde gedurende de overgang van *Renaissance* naar *Barok.* *Galilei,* geboren in *Florence,* was voornamelijk werkzaam in *Duitsland* en *Polen.*

Michelangelo Galilei.

Michelangelo was de jongere broer van de beroemde natuurkundige en astronoom *Galileo Galilei (1564-1642).* De luit is een van oorsprong Arabisch- of Perzisch instrument. Voorlopers van het snaarinstrument staan al afgebeeld op de hiërogliefen van de oude Egyptenaren, zo'n *2000 v.Chr.*

Kevin Puts is een vooraanstaand Amerikaanse klankdichter van moderne, hedendaagse klassieke muziek. Wou o.a. in *2012* de *Pullitzerprice* met zijn opera *Silent Night* over *WO I,* die verrassend 'traditioneel' klinkt. Beluister hieruit: *Sleep.* Zijn strijkkwartet *Home* gaat over de (boot)vluhtelingen wereldwijd.

Van *Friedrich Witt (1770-1836)* werd in *1909* in de bibliotheek van *Jena* een symfonie gevonden, die werd toegeschreven aan *Beethoven.* De *Jenaer Symfonie.* *Witt* schreef een *Septet* dat leek op *Beethovens Septet in A-flat major Op. 20.* Plagiaat of hommage? Hij werd evenals *Beethoven,* geboren in *1770.*

Donizetti (1797-1848) kennen we natuurlijk van zijn schitterende opera's waaronder *L'elisir d'amore* en *Lucia di Lammermoor.* *Giacomo Puccini (1858-1924)* komt later uitgebreid aan bod. Over de rokkenjager *Puccini* en de invloed daarvan op zijn relatie met echtgenote *Elvira,* wordt uitgebreid gesproken in zijn biografieën. Zijn composities hebben er niet onder geleden.....

Rachmaninov (1873-1943) schreef boven zijn laatste compositie die vandaag in *1941* in *Philadelphia* in première ging: '*Ik denk dat dit mijn beste werk is.*'

Vier januari.

Geboren: *Giovanni Battista Pergolesi (1710)*. Italiaans componist.
Josef Suk (1874). Boheems componist.

Overleden: *Giuseppe Giordani (1798)*. Italiaans componist.

Gebeurtenis: 1881. Breslau. Eredoctoraat voor *Johannes Brahms*.

Muziekstuk van de dag:

Caro mio ben.

Componist: *Giuseppe Tommaso Giordani (1751-1798)*.

Een moeilijke keuze uit drie grootheden, van wie we vandaag hun geboorte- of sterfdag memoreren: *Pergolesi*, *Suk* en *Giordani*. We kiezen voor de laatste, die we hiernaast zien afgebeeld met een fraaie pruik.

Giuseppe Tommaso Giovanni Giordani.

Een van de bekendste liefdesverklaringen uit de muziekliteratuur. ‘*Caro mio ben: Oh, allerliefste mijn. Geloof me alsjeblijft, zonder jou doet mijn hart zo’n pijn, en ben ik zwaar gegriefd*’ Kom daar vandaag de dag nog maar eens om.... Muziekwetenschappers betwijfelen of deze compositie van *Giuseppe Giordani* of van zijn vader: *Tommaso Giordani* is. *Giordani* is een van de componisten, waarvan (nog) maar één nummer - het bovenstaande - regelmatig wordt uitgevoerd. Een lot dat veel componisten uit het verleden, én in dit boek treft.... *Josef Suk (1874-1935)* wiens geboortedag het vandaag is, was de schoonzoon van *Antonin Dvorack*. Van *Suk* kan de *Fantasie voor viool en orkest* en *Serenade voor strijkers op. 6* worden beluisterd. Met het componeren van dit laatste werk, kreeg *Suk* toestemming van zijn schoonvader om met diens dochter te trouwen. *Pergolesi (1710-1736)* is natuurlijk bekend van zijn *Stabat Mater*. Van de vele *Stabat Maters* die er zijn gecomponeerd, is *zijn* compositie wel de meest uitgevoerde. Met name tijdens de *Lijdensweek*, samen met de *Matthäus- en Johannespassion* van *Johann Sebastian Bach*. Ook componeerde *Pergolesi* een fraai vioolconcert. Kortom: voldoende keuze om de dag te beginnen. Hij stierf op zesentwintigjarige leeftijd aan tuberculose. Zou U nóg een *Stabat Mater* willen beluisteren, dan komen de composities met die titel van *Gioachino Rossini*, *Francis Poulenc* en *Antonin Dvorak* daarvoor zeker in aanmerking. Vanwege de ontvangst van het eredoctoraat in de *filosofie*, schreef *Johannes Brahms (1833-1897)* als dank, de *Akademische Festouvertüre Op. 80*.

Vijf januari.

Geboren: *Constanze Weber (1762)*. Echtgenote van *Wolfgang.A. Mozart*.
Antonio Lotti (1665). Italiaans componist.
Eugénie- Émilie Juliette Folville (1870). Belgisch componiste.

Overleden: *Antonio Lotti (1740)*. Italiaans componist.
Roberto Gerhard (1970). Spaans-Catalaans componist

Gebeurtenis: 1868. *Bremen*. Première *Eerste Vioolconcert* van *Max Bruch*.
1932. Première *Pianoconcert voor linkerhand* van *M. Ravel*.
1937. *Peter van Anrooy* weigert *Horst Wessellied* te dirigeren.
2023. *Amsterdam*. Première *Klarinetconcert* van *Anna Clyne*.

Muziekstuk van de dag:

Alegrias. Divertimento Flamenco. Ballet suite.

Componist: *Roberto Gerhard i Ottenwaelder (1896-1970)*.

Een manier van zingen, waarop een Spaanse flamenco kan worden gedanst heet: *Alegria*. En die zangstijl heeft de toondichter van vandaag in zijn compositie toegepast.

Roberto Gerhard i Ottenwaelder.

Van *Lotti*, die stierf op zijn verjaardag, bewonderd door o.a. *Joh. Sebastian Bach* en *Georg Ph. Telemann*, beluisteren we zijn *Crucifixus* en *Et Resurexit*. Hij schreef op zijn zestiende zijn eerste opera: *Il Giustino – De Rechtvaardigen*.

Constanze Weber (1762-1842) was echtgenote van *Wolfgang Amadeus Mozart* en nichtje van *Carl M. von Weber*. Het echtpaar *Mozart-Weber* kreeg zes kinderen.

Folville (1870-1946) was naast componiste, dirigent, violiste, ook pianiste. Van haar horen we *Communion*, een werk voor orgel. Nu in de vergetelheid geraakt, maar lees op bladzijde 382 iets over haar optreden te *Amsterdam* in 1890.

Het *Pianoconcert voor linkerhand* van *Maurice Ravel (1875-1937)* is het beroemdste in zijn soort, en een aparte bladzijde waard. Tijdens de première gespeeld door de eenarmige opdrachtgever én pianist, *Paul Wittgenstein*.

Dr. Peter van Anrooy (1879-1954) weigerde op verzoek van Duitse diplomaten, voorafgaand aan het huwelijk van *Juliana* en *Bernhard*, tijdens een galaconcert het *Horst Wessellied* te dirigeren. Werd vervolgens op verzoek van *Koningin Wilhelmina* ontslagen. *Hitler* was toen namelijk nog een bevriend staatshoofd...

Het *Klarinetconcert – Wheatered* – van de Britse neoklassieke componist *Anna Clyne (1980)* werd geschreven voor de Zweedse klarinettist *Martin Fröst (1970)*.

Zes januari.

- Geboren:** *Max Bruch (1838)*. Duits componist.
Boris Blacher (1903). Duits componist.
- Overleden:** *Herbert Owen Reed (2014)*. Amerikaans componist.
- Gebeurtenis:** Drie wijzen uit het oosten bezoeken de pasgeboren Jezus.
1836. Première opera *Le fidele berger* van *Adolphe Adam*.
1924. *Monte Carlo*. Première ballet *Les Biches* van *Fr. Poulenc*.

Muziekstuk van de dag:

Die heiligen drei Könige aus Morgenland.

Componist: *Richard Strauss (1864-1949)*.

Het lied op tekst van *Heinrich Heine (1797-1856)* werd door *Richard Strauss* aanvankelijk gecomponeerd voor orgel en koor. Geen afbeelding van de componist – zie: elf juni - maar wél van de drie koningen:

Caspar, Balthasar en Melchior... die hier worden gewaarschuwd door een engel.

Het *Driekoningenfeest (Epifanie)* is het Christelijk/Katholieke feest waarop wordt herdacht, dat drie wijzen (koningen) uit het verre *Oosten* - die een ster volgden - naar de stal in *Bethlehem* kwamen, om daar op zes januari de pasgeboren *Koning der Joden* te gaan bezoeken, en te eren met mirre, wierook en goud. Jaarlijks worden wereldwijd (lampion)optochten gehouden, waarbij de koningen: *Caspar, Balthasar* - de donkere koning - en *Melchior*, vaak worden vergezeld door een kameel. Tijdens die optocht wordt het Driekoningenlied gezongen, waarbij wij vroeger aanhieven: *'Drie koningen, drie koningen, geef mij een nieuwe hoed... mijn ouwe is versleten... mijn moeder mag het niet weten! Mijn vader heeft geen geld...en daarom komen wij hier voor ene cent...!'*

De Duitse componist *Max Bruch (1838-1920)* komt uitvoerig aan bod op zijn sterfdag *twee oktober*. Beluister vandaag zijn *Tweede Violconcert Op. 44*.

De in *China* geboren *Blacher (1903-1975)* nu tamelijk onbekend, was een van de grotere componisten van de vorige eeuw. Keuze té over uit zijn repertoire.

Herbert O. Reed (1910-2014) een in compositieeler gepromoveerd docent en componist, had als leraar o.a. *Martini* en *Copland*. Beluister *La Fiesta Mexicana*.

Bij de première van het ballet *Les Biches (De Hinden)* van *Francis Poulenc*, geboortedag morgen, was het publiek geschokt door het als erotisch ervaren ballet. Het werk leidde echter wel tot de doorbraak als componist voor *Poulenc*.

Zeven januari.

Geboren: *Francis Poulenc (1899).* Frans componist.
David Porcelijn (1947). Nederlands componist.
Dan Forrest (1978). Amerikaans componist.

Overleden: *Detlef Kraus (2008).* Duits pianist.

Gebeurtenis: *1842. Parijs. Première Stabat Mater van Gioachino Rossini.*
1895. Première Derde Pianoconcert van Pjotr I. Tsjaikovski.
1950. Boston. Première Pianoconcert van Francis Poulenc.
2017. Sydney. Première opera Biographica van Mary Finsterer.

Muziekstuk van de dag :

Quatre petites prières de Saint Francis.

Componist : *Francis Poulenc (1899-1963).*

De vier kleine intieme gebeden zijn in 1948 door *Poulenc* verklankt op verzoek van een bekende van de componist, een Franciscaanse minderbroeder. Vandaag tweemaal *Poulenc*: zijn geboortedag én een première.

Francis Poulenc.

De première van de vier gebeden was datzelfde jaar, toen ze werden gezongen door de kloosterlingen van *Champfleury* in *Frankrijk*. *Poulenc* was een autodidact, en begon te componeren op zijn achttiende. *Poulenc* schreef opera's, soloconcerten - waaronder dat schitterende *Pianoconcert* - en religieus werk. *David Porcelijn* is waarschijnlijk bekender als dirigent van diverse vermaarde orkesten dan als componist. Beluister van hem het koorwerk *In Shikara Tala*. Van *Dan Forrest* zou zijn *Ubi Caritas* en *The breath of life* kunnen opzoeken. *Kraus (1919-2008)* gaf zijn eerste openbare concert op zestienjarige leeftijd met een uitvoering van Bach's *Wohltemperierte Klavier*. *Kraus* werd beroemd door zijn *Brahms* vertolkingen. We horen vandaag zes pianostukken van *Brahms*. Belangrijke premières. Zijn *Derde Pianoconcert* heeft *Tsjaikovski* helaas niet kunnen voltooien. Het *Eerste Pianoconcert* werd eerst de grond ingeboord. Het *Tweede Pianoconcert* werd beter ontvangen, en ging in première op *twaalf november 1881* in *New York*. Het *Eerste* in *Boston* op *25 oktober 1875*. Het eerste *Stabat Mater* ooit, is waarschijnlijk geschreven door *Josquin Des Prés*. Geschreven rond. *1480*. *Biographica* is van de veelbelovende Australische componiste *Mary Finsterer (1962)*. Ga beslist op zoek naar ander werk van haar.

Acht januari.

- Geboren:** *Hans von Bülow (1830)*. Duits componist en dirigent.
Rudolf Escher (1912). Nederlands componist.
David Lang (1957). Amerikaans componist.
- Overleden:** *Arcangelo Corelli (1713)*. Italiaans componist.
Sir Michael Tippett (1998). Engels componist.
- Gebeurtenis:** *1687. Parijs. Jean-Baptiste Lully* dirigeert een *Te Deum*.
1843. Leipzig. Première Pianokwintet Op. 44 van *R. Schumann*.
1972. Moskou. Première Vijftiende Symfonie van *D. Sjostakovitsj*.

Muziekstuk van de dag:

Violsonate Op. 5 No. 11 in E-major.

Componist: *Arcangelo Corelli (1635-1713)*.

De *Viol Sonates-Sonatinen* van *Corelli*, behoren tot de meest gespeelde uit de *Barok*. Een *Sonate* bestaat meestal uit drie of vier delen. De 'uitvinder' is *Dominico Scarlatti (1685-1757)*.

Arcangelo Corelli.

Corelli kwam in dienst van koningin *Christina van Zweden*, die zich na haar troonsafstand in *Rome* had gevestigd en een groot muziekiefhebster was. *Corelli* was directeur van de *Accademia di Santa Cecilia* in *Rome*. *Johann Sebastian Bach* keek naar hem op, en zag in hem misschien wel zijn meerdere. *Von Bülow (1830-1894)* was bekender als dirigent en gevreesd criticus, dan als componist. Zijn vrouw *Cosima* - dochter van *Liszt* - verliet hem voor *Wagner*. *Rudolf Escher (1912-1980)* student van o.a. *Willem Pijper*, werd de belangrijkste Nederlandse componist van zijn tijd met de première in 1947 van zijn *Musique pour l'esprit en deuil*, gecomponeerd tijdens de oorlog in 1943. *David Lang* is een doctor in de musicologie, die in 2008 de *Pullitzerprijs* won met *The little Match Girl Passion*. Beluister ook Lang's: *Again* en *Battle Hymnes*. *Michael Tippett (1905-1998)* brak laat door als componist met zijn oratorium: *A child of our time* uit 1944. Zie: 19 maart. Beluister ook zijn *Pianoconcert* uit 1955. Waarom wordt vermeld dat *Jean-Baptiste Lully (1632-1687)* vandaag in 1687 een *Te Deum* dirigeerde, leest U uitvoerig op zijn geboortedag 28 november. *Clara Schuman* was de pianiste bij de première van haar mans werk in 1843. De *Vijftiende Symfonie* van *Sjostakovitsj (1906-1975)* was zijn laatste in de reeks. Tijdens die première gedirigeerd door zijn zoon *Maxim Sjostakovitsj (1938)*.

Negen januari.

Geboren: *Petronio Franceschini. (1651). Italiaans componist.*
Reinhard Keiser (1674). Duits componist.

Overleden: *Johan Meinardus Coenen (1899). Nederlands componist.*

Gebeurtenis: *1914. Helsinki. Première Eerste Symfonie van Nathaniel Berg.*
1997. Jerusalem. Première Zevende Symfonie van K. Penderecki.

Muziekstuk van de dag:

Sonate voor twee trompetten en orgel in D-major.

Petronio Franceschini (1651-1681).

De componist van vandaag, heeft maar een beperkt oeuvre geschreven. Het bestond voornamelijk uit opera's en oratoria. Hij overleed al op negenentwintigjarige leeftijd.

Petronio Franceschini.

Straatarm, en vrienden betaalden zijn uitvaart. De *Sonate* van vandaag is een fraai werk, en stel vast dat hij ondanks zijn jonge leeftijd, een begenadigd toonkunstenaar was. Een ander beluisteren waardige compositie is het *Adagio*.

J.M. Coenen (1924-1899) was een ziekelijk man, die ondanks zijn zwakte gesteldheid, toch een aardig oeuvre heeft nagelaten. Was dirigent en fagottist o.a. in de *Hofkapel* van het paleisorkest van *Koning Willem II*. Schreef twee symfonieën, één opera: *Bertha en Siegfried* en het oratorium: *Ada van Holland op Texel*... Nadat het *Paleisorkest* door bezuinigingen in 1895 werd opgeheven, verdween *Coenen* naar de achtergrond en stierf hij als een verbitterd man in kommervolle omstandigheden. Het is moeilijk iets van hem op internet te vinden. Misschien lukt het U. Een vergeten – onbekende componist .....

Reinhard Keiser (1674-1739) werkte eerst in *Leipzig* aan de beroemde *Thomasschool*, waaraan *Johann Sebastian Bach* als cantor was verbonden, waarna hij een eigen succesvol orkest oprichtte, waarin *Georg Friedrich Händel* de tweede violist was. Tot zijn bekendste werken behoort een *Markus Passion*.

Bij het maken van het slotdeel van de *Eerste Symfonie* van de Zweedse componist en dierenarts *Nathaniel Berg (1879-1957)* liet deze zich inspireren door het zinken van het passagiersschip de *Titanic*, op twaalf april 1914.

De *Zevende Symfonie* – *De Symfonie van de zeven poorten* - van *Krzysztof Penderecki (1933-2020)* werd gecomponeerd bij gelegenheid van het drieduizend jarig bestaan van de stad *Jerusalem*. Première o.l.v. *Lorin Maazel*.

Tien januari.

- Geboren:** *Laurent Ménager (1835)*. Luxemburgs componist.
- Overleden:** *Heinrich Dorn (1892)*. Duits componist.
Frank Bridge (1941). Engels componist.
Francis Jackson (2022). Engels componist en organist.
- Gebeurtenis:** 1886. Wenen. Première *Te Deum* van Anton Bruckner.
1902. Amsterdam. Première *Te Deum* van Alphons Diepenbrock.
2009. Los Angeles. Première *Symfonie No. 4* van Arvo Pärt.
2020. Tilburg. Première *Un Momento Dado* van Johan de Meij.

Muziekstuk van de dag:

Prière du soir. Voor cello en piano.

Componist: *Laurent Ménager (1835-1902)*.

Vandaag beluisteren we het werk van een componist uit het *Groothertogdom Luxemburg*. Hij studeerde compositie bij *Ferdinand von Hiller* in Keulen. *Von Hiller* zat nog aan het sterfbed van *Ludwig van Beethoven* Zie: 24 oktober.

Laurent Ménager.

Ménager schreef voornamelijk religieus werk en composities voor mannenkoor. Hij is een van de grotere Luxemburgse toondichters. Bekend vanwege zijn *Marialiederen*. Beluister ook diens *D'Margrétichen* of *Die Léierchen*.

Naast *Francis Jackson (1917-2022)* kennen we in *Engeland* ook nog *Gabriel Jackson (1962)*. Beiden zeer succesvolle klankdichters, maar geen familie. Van *Francis* horen we *Fanfare*, *Te Deum* en een *Magnificat* en van *Gabriel Jackson*: *The Christ-child* en een *Stabat Mater*. *Gabriel* schrijft ook populaire muziek.

Dorn (1800-1892) was o.a. leraar van *Robert Schumann*. Beluister *Maria durch ein Dornwald ging*. Schreef evenals *Richard Wagner* een opera *Nibelungen*.

Frank Bridge (1879-1941) was ook uitvoerend musicus op de altviool, en trad tevens op als dirigent, waarbij hij de beroemde maestro *Sir Henry Wood* verving. Beluister van *Bridge* de *Suite voor Strijkorkest*, *Summer* en *The Sea*. *Bridges* leerling *Benjamin Britten* schreef als hommage aan zijn leermeester: *Variations on a Theme of Frank Bridge*. Interessante premières vandaag.

Met '*Un Momento Dado – op een gegeven ogenblik*', een beroemde uitspraak van *Johan Cruyff (1947-2016)*, schreef componist *Johan de Meij (1953)* een *In Memoriam* voor blaasorkest voor de grote voetballer.

Elf januari.

- Geboren:** *Maurice Duruflé (1902)*. Frans componist.
- Overleden:** *Dominico Cimarosa (1801)*. Italiaans componist.
Oscar Straus (1954). Oostenrijks componist.
Miriam Hyde (2005). Australisch componiste.
- Gebeurtenis:** 1763. *Eisenstadt*. Première eerste opera *Joseph Haydn: Acide*.
1925. Première *Symfonie voor Orkest en Orgel* van *A. Copland*.
1929. *Warschau*. Première *Stabat Mater* van *K. Szymanowski*.

Muziekstuk van de dag:

Reigen Walzer.

Componist: *Oscar Straus (1870-1954)*.

Hier had ook een compositie van *Maurice Duruflé* kunnen staan. Maar er is gekozen voor *Oscar Straus*. *Duruflé* komt later aan bod. Het lied *Leise* komt uit bovengenoemde operette.

Oscar Straus.

Straus met één 's'. Geen familie van de beroemde *Strauss* familie uit *Wenen*. *Oscar*, leerling van componist *Max Bruch*, heeft een aantal operettes geschreven. *Richard Strauss*, van weer een andere *Strauss* familie antwoordde ooit: 'dat hij géén familie was van de familie *Straus* uit *Wenen*, van die goedkope muziek...'
Dominico Cimarosa (1749-1801) verliet in 1791 Italië, om bij *Catharina de Grote* kapelmeester te worden bij het theater van de *Hermitage* in *Sint-Petersburg*. Heeft een omvangrijk oeuvre nagelaten, waaronder meer dan 75 opera's. Beluister zijn bekend in de oren klinkende *Concert voor klarinet en strijkers*.
Van *Miriam Hyde (1913-2005)* - de grande dame van de Australische klassieke muziek - horen we *The Fountain*. Gespeeld door de componiste zelf.
Maurice Duruflé (1902-1986) komt op *zestien juni* aan bod. Zijn sterfdag. Er is géén ander componist (?) die zo'n prachtige bewerkingen van het Gregoriaans heeft nagelaten, waaronder de *Messe cum Jubilo*. Hij overleed op *zestien juni 1986* na een ernstig auto-ongeluk. Beluister ook zijn ingetogen *In Paradisum*.
De *Symfonie voor orkest en orgel* van *Aaron Copland (1900-1990)* was eigenlijk zijn eerste grote orkestcompositie, en hij noemde het werk *Symfonie no. 1*. De première was in *New York*. *Copland* bewerkte later de symfonie alsnog, en de definitieve première hiervan vond plaats in 1931 in *Berlijn*.
Beluister van de Pool *Karol Szymanowski (1882-1937)* zeker diens *Stabat Mater*.

Twaalf januari.

Geboren: *Jacques Duphly (1715).* Frans componist.
Morton Feldman (1926). Amerikaans componist.
Harry van Liebergen (1950). Muziek liefhebber.
Anna Meredith (1978). Brits componiste.

Overleden: *Theodoor Metz (1936).* Duits-Amerikaans componist.

Gebeurtenis: 1723. Londen. Première opera *Ottone* van *Georg F. Händel*.
1918. Wenen. Première *Vijf Slowaakse liederen* van *Béla Bartók*.

Muziekstuk van de dag:

La Felix.

Componist: *Jacques Duphly (1715-1789).*

De Fransman *Duphly* werkte als organist in de kathedraal van *Evreux*. Bespeelde ook het klavecimbel, en publiceerde een aantal leerboeken voor dit instrument. De compositie van vandaag is dan ook geschreven voor klavecimbel.

Jacques Duphly.

Morton Feldman (1926-1987) experimenteerde graag met muziek en was o.a. bevriend met collega *John Cage* en de schilders *Willem de Kooning*, *Jackson Pollock* en *Mark Rothko*. Een aantal composities werd zelfs naar hen vernoemd: *The Rothko Chapel*, *Pollock Paints* en *De Kooning*. Sommige muziekstukken van *Feldman* duren zeer lang, zoals het werk *For Philip Guston* uit 1984, dat vier uur in beslag neemt. En *For Samuel Beckett*, wordt één uur uitgetrokken.

Meredith is een componiste van moderne, elektronische en akoestische muziek. Heeft inmiddels al enkele keren werken van haar tijdens de promconcerten in Londen in première gebracht. Beluister *Nautilus* en/of *Paramour*.

De belangstelling voor klassieke muziek bij *Van Liebergen* is breed: opera, liederen van *Schubert*, pianomuziek van *Chopin*, plus componisten uit de periode 1850-1930, waaronder *Bruckner*, *Wagner*, *Mahler* en *Richard Strauss*. Én Gregoriaans. Advies vandaag: *Uhrlicht* uit de *Tweede Symfonie* van *Mahler*, het *Oh, di qual sei tu vittima* uit *Norma* van *Bellini* en uit het Gregoriaans: *Salve Regina*, *Tantum ergo*, *O Salutaris Hostia*, *Rorate Caéli* en *Veni Creator Spiritus*.

Theodoor Metz (1848-1936) was een leerling van de beroemde violist *Joseph Joachim (1831-1907)* die weer bevriend was met *Johannes Brahms (1833-1897)*. In 1886 emigreerde *Metz* naar *Chicago*, waar hij voornamelijk optrad als violist.

Dertien januari.

- Geboren:** *Christoph Graupner (1683)*. Duits componist.
Richard Addinsell (1904). Brits (film)componist.
Joep Franssens (1955). Nederlands componist.
- Overleden:** *Ferdinand Ries (1846)*. Duits componist.
Stephen Collins Foster (1864). Amerikaans componist.
Henri Tomasi (1971). Frans componist.
- Gebeurtenis:** 1904. Boedapest. Première *Kossuth* van *Béla Bartók*.
2017. Hamburg. Première oratorium *ARCHE* van *Jörg Widmann*.

Muziekstuk van de dag:

Requiem voor de Vrede. (1945).

Componist: *Henri Tomasi (1901-1971)*.

Dat *Henri Tomasi* vandaag de muziek van de dag mag leveren, heeft te maken met het feit, dat onlangs zijn opera *Don Juan de Manara* werd uitgezonden. Schitterende muziek van een - tot die uitzending - onbekend componist.

Henri Tomasi.

Maar vandaag zijn *Requiem voor de Vrede*, waaraan hij in 1944 begon en geschreven werd voor de mensen uit het verzet, en alle Franse gesneuvelden. *Addinsell (1904-1977)* kennen we, omdat in de film *Dangerous Moonlight*, zijn *Warsaw concert voor piano en orkest* werd gebruikt. Ander werk: *Invocations*. *Joep Franssens (1955)* studeerde compositie bij *Louis Andriessen*, en componeert in een stijl, die moeilijk is te duiden: *De Nieuwe spiritualiteit?* Voor een indruk: beluister zijn *Magnificat* of *Movement IV* uit *Harmony of the Spheres*. Zoek van *Ries (1755-1846)* die op zijn negende al een *Menuet* en 11-jarige leeftijd een strijkkwartet componeerde, diens *Derde Pianoconcert* op. *Ries* verzorgde premières van diverse werken van leermeester en collega: *L. van Beethoven*. *Stephen Foster (1826-1864)* past niet tussen de klassieke componisten. Maar deze 'vader van de Amerikaanse muziek', heeft zóveel fraais geschreven dat hij 'mee mag doen'. Beluister *Beautiful dreamer*, gezongen door *Thomas Hampson*. Mogelijk is ook: *Stephen Fosters songs* door de *Nat Shilkrit Salon Group*. *Christoph Graupner (1683-1760)* bepaalde dat na zijn dood, al zijn werken vernietigd moesten worden. Bewaard is wel o.a. zijn *Suite in G major, GWV 458*. *ARCHE* werd geschreven t.g.v. de opening van de *Elbphilharmonie* in die stad.

Veertien januari.

Geboren: *Ludwig Ferdinand Ritter von Köchel (1800). Muziekhistoricus.*
Fazil Say (1970). Turks componist.
Will Todd (1970). Brits componist.

Overleden: *Pietro Francesco Cavalli (1676). Italiaans componist.*
Joaquin Turina Pérez (1949). Spaans componist.

Gebeurtenis: *1900. Rome. Première opera Tosca van Giacomo Puccini.*
1932. Parijs. Première Pianoconcert in G van Maurice Ravel.
2022. Philadelphia. Première Pianoconcert van Mason Bates.

Muziekstuk van de dag:

***'Leck mir den Arsch fein recht schön sauber.'* KV 382c.**
Componist: *Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791).*

Hier geen afbeelding van *Ludwig Ferdinand Ritter von Köchel (1800-1877)*, maar van *Mozart. Von Köchel (afb. blz. 19)*, was een Oostenrijks musicoloog, die een catalogus samenstelde met daarin alle werken van *Wolfgang Amadeus Mozart*.

Wolfgang Amadeus Mozart.

Vandaar dat achter elke compositie van *Mozart* staat: *KV (Köchelverzeichnis)* gevolgd door een cijfer. Zie ook *blz. 19* en *20*. Een andere compositie was: *'Beym Arsch ists finster' KV. 441b*. In brieven aan zijn vrouw *Constanze Weber*, maakte hij regelmatig erotisch getinte opmerkingen. Het laatste *KV*-nummer is *KV. 626: Mozart's Requiem*. Het eerste was: *Menuet en trio voor piano: KV. 1. Zie: 28/1*. Van *Todd* kunt U *The call of Wisdom* opzoeken. Gecomponeerd bij gelegenheid van het vijftigjarig regeringsjubileum van koningin *Elisabeth II* in *2012*. *Todd* heeft een breed oeuvre op zijn naam staan. Beluister ook *My lord has Come*. *Cavalli (1602-1676)* is de componist van een meer dan zes uur durend werk: *Ercole Armante*, met daarin balletten van *Lully*. Zoek zijn *L'Ormino*. *Fazil Say (1970)* kreeg zijn opleiding in *Duitsland* en is ook pianist. Hij is bekend met zowel de traditionele- als moderne twintigste eeuwse klassieke Europese toondichters. Bekijk én beluister *Space Jump*, *Black Earth* en de *Kumru ballade*. *Pérez (1882-1949)* is bekender onder de naam: *Turina*. Van deze grote Spaanse componist zou U *La Oración del Torero – het Gebed van de Toreador* of *Cantares for voice and Guitar* kunnen opzoeken. Ander fraai werk is *Serenata Op. 87*. Drie beluisteren waardige premières vandaag in *1900*, *1932* en *2022*. Opzoeken?

Vijftien januari.

Geboren: *Marjo Tal (1915)*. Nederlands componiste.
Enrique Raxach. (1932). Spaans-Nederlands componist.

Overleden: *Isaac Nathan (1864)*. Engels componist.
Alphonse Maily (1918). Belgisch componist.

Gebeurtenis: 1785. *Joseph Haydn* ontmoet *Wolfgang Amadeus Mozart*.
1890. Première ballet *Doornroosje* van *Pjotr I. Tsjajkovski*.
1941. *Görlitz*. Première *Quartor pour la Fin du Temps*. *Messiaen*.
2023. *A'dam*. Première *Aino* van *Jimmy López Bellido (1978)*.

Muziekstuk van de dag:

Toccata pour Orgue.

Componist: *Alphonse Maily (1833-1918)*.

Misschien dat de lezer nu denkt: 'Alphonse wie...?' Die gedachte kwam vaker bij me op, wanneer ik voor het *Muziekstuk van de dag* op zoek ging naar een componist die op een bepaalde dag zou zijn geboren of overleden.

Alphonse Maily.

Zo ook bij *Maily*. Onbekend. Hij werd bekender als organist dan als componist. *Marjo Tal (1915-2006)* studeerde eerst piano en viool in *Nederland* en *Engeland*. componeerde meer dan vijftig liederen. We beluisteren het lied *Hotel* en *Twee Russische liedjes*. Publiceerde ook diverse leerboeken. Ze overleed te *Jeruzalem*. Van *Raxach* - leerling van o.a. *Messiaen*, *Maderna* en *Boulez - Fusion Moderne*? *Nathan (1791-1864)* was een Brits-joods componist. Emigreerde naar *Australië*, waar hij later de 'Vader van de Australische klassieke muziek' werd genoemd. Kwam bij een tramongeluk om het leven. Beluister: *She walks in beauty*. Op vijftien januari 1785 ontmoette *Wolfgang A. Mozart (1757-1791)* de componist *Joseph Haydn (1732-1809)* die hij als zijn muzikale vader beschouwde. Een historische ontmoeting. *Haydn* was zevenenzeventig en *Mozart* vijfendertig! De première van het klassieke ballet *De schone slaapster* was in *Sint-Petersburg*. Op vijftien januari 1941 luisterden meer dan vijfduizend gevangenen in barak 27B in concentratiekamp *Görlitz* in *Polen*, ademloos naar de première van *Quartor pour la Fin du Temps* van hun medegevangene, de Franse componist *Olivier Messiaen (1908-1992)*. Uitgevoerd door andere medegevangenen. Het symfonische gedicht *Aino* is opgedragen aan dirigent *Klaus Mäkelä (1996)*.

Zestien januari.

- Geboren:** *Klas Torensso*n (1951). Zweeds componist.
Véronique van den Engh (1962). Nederlands componiste.
- Overleden:** *Amilcare Ponchielli* (1886). Italiaans componist.
Arturo Toscanini (1957). Italiaans dirigent.
Peter Schickele (2024). Amerikaans componist en schrijver.
- Gebeurtenis:** 1888. Parijs. *La Madeleine*. Première *Requiem* van *Gabriel Fauré*.
1938. Première *Sonate voor twee piano's en slagwerk*. *B. Bartók*.
2021. Amsterdam. Première *Christmas oratorium*. *J. Macmillan*.
2024. Den Haag. Tweede première van de opera *Apocalyps*.

Muziekstuk van de dag:

'Urendans' uit de opera: *La Gioconda*.

Componist: *Amilcare Ponchielli* (1834-1886).

De 'Urendans' uit *La Gioconda* is wereldberoemd. Op negenjarige leeftijd werd *Amilcare* al toegelaten tot het conservatorium in *Milaan*.

Amilcare Ponchielli.

La Gioconda was van zijn tien opera's, de meest uitgevoerde. Wellicht herkent U het lied van *Rijk de Gooyer* (1925-2011) over de soldaat die een brief schrijft aan zijn geliefde *Tine*, terwijl hij gelegerd is in het Franse *La Courtine*....

Véronique van den Engh kreeg op zevenjarige leeftijd pianoles en later onderricht van *Maurice Pirenne* (1928-2008) haar voorganger in de *Sint Jan* in 's-*Hertogenbosch*. We beluisteren de *Partita super veni Sancte Spiritus*.

Er is waarschijnlijk geen componist, die klassieke muziek op zo'n aanstekelijke manier onder de aandacht bracht dan *Peter Schickele* (1935-2024). Ga op internet zeker op zoek naar de *P.D.Q. Bach concerten met Peter Schickele*. Van hem zou U zijn *Kwartet voor klarinet, viool, cello en piano* kunnen beluisteren. Zie: 17/07.

Van *Klas Torensso* moet U beslist het werk *One-Two-Three-Four* opzoeken.

Toscanini (1867-1957) was o.a. verbonden aan de *Salzburger-* en *Bayreuther Festspiele*. Dirigeerde premières van *La Bohème* en *Turandot* van *G.Puccini*.

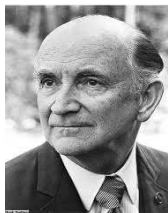
De première van de *Sonate voor twee piano's etc.* van *Béla Bartók* was in *Basel*.

De opera *Apocalyps* wordt ook wel 'De opera die Bach nooit schreef' genoemd. Geschreven bij gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de *Bachvereniging*. Met o.a. muziek van *J.S. Bach* en *Panos Ilioupoulos* (1984). Zie 9/2.

Zeventien januari.

- Geboren:** *Francois-Joseph Gossec (1734)*. Frans componist.
Hendrik (Henk) Badings (1907). Nederlands componist.
Ryuichi Sakamoto (1952). Japans componist.
- Overleden:** *Girolamo Kapsberger (1651)*. Duits-Italiaans componist.
Tomasso Albinoni (1751). Italiaans componist.
- Gebeurtenis:** 1773. Première *Exultate Jubilate* van *Wolfgang A. Mozart*.
1884. Parijs. Première opera *Manon* van *Jules Massenet*.
1909. St-Petersburg. Première *Chant Funèbre* van *I. Stravinsky*.

Muziekstuk van de dag:

Lieshout en zijn molens.

Componist: *Henk Badings (1907-1987)*.

Graag had ik U vandaag de *Psaume Hugenet* van *Badings* laten horen. Maar deze fraaie Gregoriaans aandoende compositie, was op het onuitputtelijke internet helaas niet te vinden.

Henk Badings.

Vandaag de *Lieshoutse molens*. (Zie 21.8). Zijn oeuvre-overzicht is lang, waaronder 14 symfonieën. Studeerde af als mijnbouwingenieur. Tijdens de oorlog was hij directeur van het *Koninklijk Conservatorium* in Den Haag en lid van de *Kulturkammer*. Daardoor kreeg hij tot 1947 een *Beroepsverbod*.

Tomasso Albinoni (1671-1751) is natuurlijk bekend van het *Adagio in g-mineur*. Vaak gespeeld bij uitvaarten. Hij komt uitvoeriger aan bod op zijn geboortedag *acht juni*. Maar beluister intussen *Albinoni's Concerti a cinque Op. 10*.

Kapsberger (ca. 1580-1651) ook publicist van leerboeken, schreef muziek voor het bijna verdwenen, veelsnarige, luitachtige instrument, de *teorbe* of *chitaronne*. We horen de *Tocatta L'Arpeggiata*, en de compositie: *Canario*.

Francois-Joseph Gossec (1734-1829) kreeg zijn opleiding o.a. bij *Rameau* en *Stamitz*. Was zeer productief en werd op slag beroemd, toen zijn *Grande messe des Morts* in première ging. Ook besproken op zijn sterfdag: *zestien februari*.

Sakamoto (1952-2023) schreef muziek bij de films: *Merry Christmas Mr. Lawrence* met *David Bowie (1947-2016)* *The Last Emperor* en *The Handmaid's Tale*.

Het *Exultate Jubilate* werd door *Mozart* gecomponeerd tijdens zijn verblijf in *Milaan*. Weer terug in *Salzburg*, bracht hij er nog enkele wijzigingen in aan.

De *Chant Funèbre* was gecomponeerd ter nagedachtenis aan *Rimsky-Korsakov*.

Achttien januari.

- Geboren:** *Emmanuel Chabrier (1841)*. Frans componist.
Sofia Avramidou (1988). Grieks componiste en zangeres.
- Overleden:** *Feliks Nowowiejski (1946)*. Pools componist.
Else Marie Pade (2016). Deens componiste.
- Gebeurtenis:** 1930. Première opera *De Neus* van *Dmitri Shostakovitsj*.
1962. *Washington. I. Stravinski* wordt op *Witte Huis* ontvangen.

Muziekstuk van de dag:

Espania - orkestraposodie.

Componist: *Alexis Emmanuel Chabrier (1841-1984)*.

De compositie 'Espania' van de Franse componist *Chabrier*, werd in 1883 gecomponeerd, nadat de toondichter een bezoek aan *Spanje* had gebracht. In deze compositie weet *Chabrier* het Spaanse temperament goed te vatten.

Alexis Emmanuel Chabrier.

Chabrier studeerde ook rechten. *Emmanuel* raakte bevriend met componisten van naam zoals *Camille Saint-Saëns*, *Jules Massenet* en de schilder *Manet*. Hij liet een indrukwekkend oeuvre na. Een ander fraai werk van *Chabrier* is *Habanera*. *Sofia Avramidou* heeft inmiddels al heel wat onderscheidingen in de wacht gesleept. Schrijft moderne, hedendaagse klassieke muziek waaruit U de volgende werken zou kunnen zoeken: *Keep digging the hare hole* en *Metallages*. *Feliks Nowowiejski (1877-1946)* reisde de hele wereld over, en onderhield contact met grote namen uit de klassieke muziek. Hiertoe o.a. *Mahler*, *Mascagni* en *Dvorack*. Hij was een leerling van *Max Bruch*. Zijn bekendste werk is het patriottische lied *Rota* en diens oratorium *Quo Vadis* ging in 1909 in *Amsterdam* in première. Beluister zijn ingetogen *Parce Domine (Spaar ons Heer) Op. 35*. *Pade (1924-2016)* die tijdens *WO II* actief was in het verzet, schreef een bijzonder repertoire met o.a. elektronische muziek. Voorbeeld daarvan is *Faust*. De opera *De Neus* van *Shostakovitsj*, was de eerste van zeven die hij schreef. Première *Leningrad*. Door censuur tijdelijk van het repertoire verdwenen. Zoek beslist het humoristische *Giant-tap dancing noses* fragment uit deze opera op. *Stravinski* werd op het *Witte Huis* ontvangen voor een diner met de in 1963 vermoorde president *J.F. Kennedy*. In 1964 schreef *Stravinski: Elegy for J.F.K.* Een compositie voor stem en drie klarinetten, op tekst van *W.H. Auden*.

Negentien januari.

- Geboren:** *Salvador Giner y Vidal (1832)*. Spaans componist.
- Overleden:** *Ferdinand Hérold (1833)*. Frans componist.
Luciano Chailly (2002). Italiaans componist. Vader van.....
- Gebeurtenis:** 1787. Praag. Première *Symfonie No. 38. 'Praagse'*. W.A. Mozart.
1853. Rome. Verdi dirigeert première van de opera *Il Trovatore*.
1873. Première *Celloconcert no. 1* van *Camille Saint-Saëns*.

Muziekstuk van de dag:

Pasodoble: *L'entrá la Murta.*

Componist: *Salvador Giner Y Vidal (1832-1911)*.

Het bekendste werk, was niet de *L'entrá*, maar zijn *Requiem* uit 1878. Geschreven voor de Spaanse koningin met indrukwekkende naam: *Dona Mercedes de Orléans Y Bourbon*.

Salvador Giner y Vidal.

Beluister van deze uit *Valencia* afkomstige componist ook: *El dios de Boababdil, Es Xopa* of *Hasta la Moma*. Hij heeft een zeer gevarieerd oeuvre nagelaten.

Ferdinand Hérold (1791-1833) - winnaar van de *Prix de Rome* - heeft ook een boeiend oeuvre nagelaten met schitterende muziek. Van hem zoeken we een van zijn pianoconcerten, of de ouverture voor de opera *Zampa* op.

Chailly (1920-2002) is alleen in Italië bekend. componeerde o.a. opera's, en was een tijd lang artistiek leider van de *Scala* in *Milaan*. Vader van *Ricardo Chailly (1953)*. Van 1988 tot 2004, chef-dirigent van het *Koninklijk Concertgebouworkest*. Van *Luciano Chailly* kunnen we de *Sonata tritematica No. 8* beluisteren.

Er zijn componisten, die zóveel schitterende composities hebben gemaakt, dat ze daarmee dit hele boek kunnen vullen. *Verdi (1813-1901)* behoort daar met zijn vele opera's zeker toe. Op *zevenentwintig januari* - zijn sterfdag - zal uitbreider bij hem worden stilgestaan. Een succesvolle eerste opvoering vandaag. Vóór *Il Trovatore (De troubadour)*, had hij al zeventien andere opera's gecomponeerd. Een aantal daarvan is inmiddels in de vergetelheid geraakt. Beluister uit *il Trovatore: Stride la vampa, Count di Luna* en *d'amor sull'ali rosee*. Het *Eerste Celloconcert* van *Camille Saint-Saëns*, dat vandaag in 1873 in *Parijs* in première ging, was een eerbetoon aan *Robert Schumann*. Voor de solist/cellist een razend moeilijk werk, omdat er bijna geen pauzes in zijn opgenomen.

Twintig januari.

- Geboren:** *Johann Hermann Schein (1586)*. Duits componist.
Ernest Chausson (1855). Frans componist.
- Overleden:** *Florian Leopold Gassmann (1774)*. Boheems componist.
Francis Popy (1928). Frans componist.
- Gebeurtenis:** 1941. *New York*. Première *Zesde Strijkkwartet* van *Béla Bartók*.
2024. Nederlandse première opera *Powder her face* van *Adès*.

Muziekstuk van de dag:

Poème voor viool en orkest. Op. 25.

Componist : *Amédée-Ernest Chausson (1855-1899)*.

Volgens muziekkenners is dit de beste compositie van deze Franse componist en lid van de 'Bande à Franck'. Een groep rond *César Franck*.

Amédée-Ernest Chausson.

Chausson maakte diverse varianten op deze compositie. De jurist *Chausson* begon pas op latere leeftijd serieus te componeren. Kreeg les van *Jules Massenet* en *César Franck*. Grote bewondering had hij voor *Wagner*. Hij bezocht dan ook regelmatig *Bayreuth*, om daar de opera's van de grote meester bij te wonen. *Chausson* overleed aan de verwondingen van een fietsongeluk.

Van *Schein (1586-1630)* verbonden aan de *Thomasschule* in *Leipzig*, en bevriend met *Heinrich Schütz*, zoeken we *Zion Spricht* en de cyclus *Cantional* op.

Gassmann (1729-1774) was leerling van *Padre Martini (1706-1784)* en leraar van *Antonio Salieri (1750-1825)*. Beluister zijn *Requiem* of het *In cosi lieto di*. Oók verongelukt. Hij stierf na een ongeval met 'n koets.

Francis Popy (1874-1928) is een componist die zeer productief was. Hij componeerde meer dan vierhonderd werken, waar we nu eigenlijk nooit meer iets van horen. Tot vandaag. Zijn '*Andalucia, valse Espagnole*' is een eenvoudig en toegankelijk werkje van deze uit *Lyon* afkomstige man.

Strijkkwartet No.6 van *Béla Viktor János Bartók (1881-1945)* was zijn laatste. Van zijn strijkkwartetten wordt gezegd, dat hierin een goed beeld wordt geschetst van de muzikale ontwikkeling die *Bartók* doormaakte. Beluister ook zijn eerste.

Er is wellicht geen opera, waarin zoveel erotiek en expliciete seksscènes zijn verwerkt dan in de kameropera *Powder her Face* van de Brit *Thomas Adès (1971)*. De première was in *Londen* op één juli 1995. Hier: *Amsterdam*.

Eenentwintig januari.

Geboren: *Henri Duparc (1848)*. Frans componist.
Mélanie Bonis (1858). Frans componiste.
Matthew Whittall (1975). Canadees-Fins componist.

Overleden: *Albert Lortzing (1851)*. Duits componist.
Veljo Tormis (2017). Estlands componist.

Gebeurtenis: 1904. *Brno*. Première opera *Jenufa* van *Leos Jánacek*.
1906. *Boekarest*. Première *Eerste Symfonie* van *George Enescu*.

Muziekstuk van de dag:

Extase.

Componist: *Marie-Eugène Henri Fouques Duparc (1848-1933)*.

Extase of verrukking. Dit lied vormt een onderdeel van een aantal liederen die *Duparc* vóór 1885 schreef. Dat dit jaartal wordt genoemd heeft te maken met het feit, dat *Duparc* ná die datum praktisch niets meer heeft op papier gezet.

Henri Duparc.

Duparc leed aan een zenuwziekte en hij vernietigde in die periode veel van zijn composities. Zoals we vaak zien bij componisten, laat de jonge *Henri* al vroeg zien dat hij over muzikale talenten beschikt en kreeg hij als kind les van *César Franck*, de grote orgelcomponist. Door een mislukte oogoperatie werd hij later bijna blind en raakte hij nog tijdens zijn leven in de vergetelheid. Zijn liederen staan nu veelvuldig geprogrammeerd. Begraven op *Père Lachaise* in *Parijs*.

Van de onbekende (?) maar zeer productieve *Mélanie Bonis (1858-1937)* kunt U de *Barcarolle*, *Ave Maria* of haar *Sonate voor fluit en piano* opzoeken.

Matthew Whittall (1975) zou hier bekender zijn, wanneer zijn compositie voor bariton, koor en orkest: *The Stones of Amsterdam*, op vier mei 2020 zou zijn uitgevoerd. Dit vanwege de viering van de vijfenzeventigste verjaardag van de bevrijding van *Nederland* door Canadese militairen. Vanwege de *Coronacrisis* echter niet uitgevoerd. Om een indruk te krijgen van zijn stijl, zou U *This Advent Moon* en *Bright Ferment* kunnen beluisteren. *Albert Lortzing (1801-1851)* componist van diverse bekende opera's, komt morgen uitvoerig aan bod.

Veljo Tormis (1930-2017) is een van de vele succesvolle Estlandse componisten naast *Pärt* en *Tüür*. Van *Tormis* horen we het anti-oorlogslied: *Vloek over ijzer*.

Tweeëntwintig januari.

Geboren: *Melle Weersma (1908).* Nederlands componist.
Arno Babajanian (1921). Armeens componist.

Overleden: *John Bacchus Dykes (1876).* Engels componist.
Henri Tijssen (1926). Nederlands componist.

Gebeurtenis: 1766. *Wolfgang Amadeus Mozart* geeft een concert in *Den Haag*.
1858. *Hannover*. Première *Eerste pianoconcert* van *J. Brahms*.
1934. Première opera *Lady Macbeth* van *Dmitri Shostakovitsj*.

Muziekstuk van de dag:

Der Wildschütz. Overture.

Componist: *Gustav Albert Lortzing (1801-1851).*

Deze komische opera, ook genoemd: *Die Stimme der Natur*, ging op *Oudejaarsavond 1842* in *Leipzig* in première. Het is een lichtvoetig verhaal waarin verkleedpartijen en allerlei misverstanden de kern van de inhoud vormen.

Albert Lortzing.

Lortzing, die op *21 januari 1851* overleed, weet in deze compositie heerlijke muziek te produceren. Zijn muziek is vrolijk van aard. Hij schreef vijftien opera's, waarvan *Undine*, *Der Wildschütz* en *Zar und Zimmermann* wel de bekendste zijn. Uit deze laatste opera die speelt in *Zaandam: 'De Klompendans?'* *Arno Babajanian (1921-1983)* werd in 1971 tot 'Volksartiest' uitgeroepen. Een typisch communistische onderscheiding. We horen van hem: *Capriccio*.

Melle Weersma (1908-1988) werd bekend, samen met *Theo Uden Marsman* van de *Ramblers*. We beluisteren zijn *Honolulu blues* en de *Indiaansche Jacht*.

Henri Thijssen (1862-1926) is voornamelijk bekend geworden als componist van het Limburgse volkslied: *'Waar in het bronsgroen eikenhout'*. De oorspronkelijke titel luidde: *'Limburg, mijn Vaderland'*. Hij schreef dit lied voor het Roermonds mannenkoor, waarvan hij op dat moment de dirigent was.

John Bacchus Dykes (1823-1876) was een Engels componist van voornamelijk hymnen of psalmen. Heel bekend is geworden *'Lead Kindly Light'*.

Lady Macbeth of Mtsensk werd eerst succesvol ontvangen. Maar na een vernietigend artikel - van *Stalin?* - in de *Pravda* met de titel: *'Chaos in plaats van muziek'* werd de opera voorlopig niet meer uitgevoerd. *Shostakovitsj* vreesde dat hij de gevangenis in zou verdwijnen en pakte alvast zijn koffer. *Zie: 28/01.*

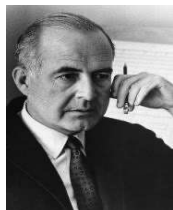
Drieëntwintig januari.

Geboren: *Johan Cornelis Geyp (1864).* Nederlands componist.
John Luther Adams (1953). Amerikaans componist.
Mason Bates (1977). Amerikaans componist.

Overleden: *Samuel Barber II (1981)* Amerikaans componist.

Gebeurtenis: *1873. Moskou.* Première *Tweede symfonie* van *Tsjaikovski*.
1901. Giuseppe Verdi heeft een zware hersenbloeding.
1933. Frankfurt. Première *Tweede Pianoconcert* van *B. Bartók*.

Muziekstuk van de dag:

Adagio voor strijkers Op. 11

Componist: *Samuel Osborn Barber II (1910-1981).*

Dit *Adagio*, dat duidelijk hoorbaar is gecomponeerd vanuit een traditionele klassieke traditie, doet niet vermoeden dat het hier een werk uit 1936 van een Amerikaanse componist betreft.

Samuel Osborn Barber II.

Zijn stijl van componeren wordt als post-romantisch geduid, en grijpt terug naar het einde van de negentiende eeuw. *Barber* maakte twee versies van dit werk. De eerste was voor strijkers, en werd zoals opgemerkt, gecomponeerd in 1936 en ging in *Rome* in première. In die stad, omdat hij op 25-jarige leeftijd in 1935 de *Prix de Rome* won. De *Pullitzer Prize* won hij zelfs tweemaal: in 1935 en 1936. Op negenjarige leeftijd wist de jonge *Samuel* al dat hij componist wilde worden, en in een brief aan zijn moeder schreef hij: *'Mijn bestemming is het, componist te zijn, en ik weet zeker dat ik het ook word...! Verlang niet van me dat ik dat zal vergeten, door me te dwingen om te gaan voetballen...alstublieft?'*

De Nederlandse componist, dirigent en cellist *Johan Geyp (1864-1945)* werd bekend door zijn marsen, waaronder *De Prins Hendrik Marsch*, *De Prins Maurits Marsch*, de *Drie Oktober Marsch* en de *Bloemencorso Marsch*. Niets gevonden...!

Van *John Luther Adams*, woonachtig in *Alaska*, beluisteren we het in 2014 met de *Pullitzerprijs* bekroonde: *Become Ocean*. Hij maakt veel gebruik van percussie.

Helaas weinig ruimte voor de gelauwerde *Bates*, die naast symfonisch werk, ook elektronische muziek schreef. Beluister *Mothership* en zijn *Pianoconcert*.

Béla Bartók (1881-1945) schreef drie pianoconcerten. Na zijn *Eerste Pianoconcert*, wilde hij met dit *Tweede*, een 'lichtere' variant van dat genre schrijven. Luister naar beiden en stel vast, of hij daarin is geslaagd.

Vierentwintig januari.

Geboren: *Muzio Clementi (1752)*. Italiaans componist.
Gaspere Spontini (1774). Italiaans componist.
Simeon ten Holt (1923). Nederlands componist.

Overleden: *Friedrich von Flotov (1883)*. Duits componist.
Gustav Ernesaks (1993). Estlands componist.

Gebeurtenis: 1835. Parijs. Première van opera *I Puritani* van *Vincenzo Bellini*.
1874. Parijs. Première *Danse Macabre* van *Camille Saint-Saëns*.
1906. Huwelijk *Igor Strawinski* met *Katarina Nossenko*.

Muziekstuk van de dag:

Soloduveldans II.

Componist: *Simeon ten Holt (1923-2012)*.

Zoals *Bach* altijd verbonden wordt met zijn compositie *Air*, *Pachelbel* met de *Canon*, en *Shostakovitsch* met zijn *Wals*, zo zal *Simeon ten Holt* altijd worden geassocieerd met zijn *Canto Ostinato*. Maar vandaag dus zijn *Soloduveldans II*.

Simeon ten Holt.

Het werk werd in 1986 gecomponeerd in opdracht van 'Het Fonds voor de Scheppende Toonkunst'. Het stuk heeft een onbepaalde tijdsduur, die door de solospeler wordt bepaald. Deze kan wel 'aflossing' krijgen. Wanneer men zijn muziek zou indelen in een stroming, komt het *Minimalisme* of *Serialisme* in aanmerking. Het *Serialisme* is een periode in de moderne klassieke muziek, die duurde van 1947 tot 1968 en vervolgens door veel componisten is verlaten. De stijl wordt gekenmerkt door herhalingen en variaties op een thema. Daardoor is de muziek uitermate geschikt om op te mediteren of *weg te zweven...*

Muzio Clementi (1752-1832) komt uitvoerig aan bod op zijn sterfdag *tien maart*. De Italiaan *Gaspere Spontini (1774-1851)* schreef drieëntwintig opera's, waarvan *La Vestale* nog regelmatig wordt uitgevoerd. Een aria hieruit is *O Nume Tutelar*. De Duitse componist met de fraaie naam *Friedrich Adolf Ferdinand Freiherr von Flotov (1812-1883)* is voornamelijk bekend geworden van zijn opera 'Martha' met daarin de aria: 'Ach, so fromm'. Beluister ook de *Ouverture* van deze opera. Zoek van *Gustav Ernesaks (1908-1993)* beslist het verzetslied en officiële Estlandse hymne: *Mu isamaa on minu arm*, geschreven tijdens de Russische bezetting. Bij voorkeur een uitvoering tijdens het *Laulupidu* festival in *Tallinn*.